

II RIIGIKOGU

4. istungjärk.

Protokoll nr. 111 (14).

1924. a.

II Riigikogu koosolek 31. mail kell 10 homm. 1924 a.

Kokku on tulnud 75 Riigikogu liiget.

Walitsuse looshis: Riigiwanem **Fr. Akel**, siseminister **Th. Rõuk**, rahaminister **O. Strandman**, töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, teedeminister **K. Kark**, kohutuminister **R. Gabrel**, riigisekretäär **K. Terras**.

Wälisesitajate looshis: Soome saadik Eestis dr. **E. R. Holsti** ja Leedu konsul **J. Puchk**.

P ä e w a k o r d:

1. Läbirääkimised rahaministri teadaande puhul riigi majandusseisukorra üle ning Wabariigi Walitsuse kawatsuste üle sel alal.

Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma**.

Sekretääri kohal abisekretäär **O. Köster**.

Koosolek algab kell 10.30 min.

1. Päewakorra Juhataja **K. Wir**-
täiendamine. **ma**: Awan Riigikogu
koosoleku. Päewakorra
kohta on sõna rkl. Woiman'il.

J. Woiman (sd.): Riigikogu kahe koosoleku päewakorras on olnud riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioni-seadus, kuid ühtegi paragrahwi ei ole weel teisel lugemisel wastu wõetud. Tänase koosoleku päewakorras seisab ainult üks punkt ja sellepärast oleks wäga soowitaw, et meie tänasesse päewakorda wõtaksime riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioni-seaduse, sellepärast, et suwawaheaeg jõuab lähemale ja kui see arutamine niiviisi edasi läheb, siis ei ole loota, et meie enne suwist waheaega selle seaduse saaksime wastu wõtta. Sellepärast teen ettepaneku tänase koosoleku teiseks päewakorra-punktiks wõtta riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioni-seadus.

Juhataja **K. Wirma**: Panen rkl. Woiman'i ettepaneku hääletamisele,

wõtta teiseks päewakorra-punktiks riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioni-seadus teisel lugemisel. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

2. Läbirääkimised rahaministri teadaande puhul riigi majandusseisukorra üle ning Wabariigi Walitsuse kawatsuste üle sel alal.

M. Martna (sd.): Austatud Riigikogu liikmed! Mina ei oleks mitte heameelega esimesena siin sõna wõtnud, aga mina tegin seda selles kartuses, et sõna ülepea ei wõetagi ja siis olek-

sime pidanud niisama targalt tagasi minema. (K. Ast, sd.: Pärast räägiwad seda rohkem!) Noh loodame, et nad ka seda targemini räägiwad. (K. Ast, sd.: Härra Einbund üksipäini wõib saali tühjaks rääkida!)

Mina pean kõigepealt tarwilikuks selle peale tähelpanu juhtida ja alla kriipsutada, et ükski meie walitsustest senni niikaugele ei olnud jõudnud, nagu praegune walitsus, et tema teatawa kawaga Riigikogule esineb ja teatawad joned ära näitab, kuidas walitsus mõtleb tegutseda ja mida walitsus kawatseb teha. Meie oleme seda ikka nõudnud, aga peaaegu mitte kunagi ei ole seda tähele pandud. Kui selles suunas midagi ette on kantud, siis ei ole see mitte kuigi kaugele ulataw olnud, ega pole olnud midagi põhimõtte- list.

Härra rahaministri ettekande kohta tähendaksin mina, et sotsiaaldemokraatlik rühm sümpaatlikult selle peale waa- tab, et teatawad kokkuhoidmise juhtmõt- ted üles on seatud ja et neid läbi tahe- takse wiia, riigi rahalist ja riigi majandus- likku seisukorda parandada. Wiimast laadi jooni leiame siit küll üsna wähe, kuna ettekantud kawa oma juhtmõtetes wõi põhilausestes peaaesjalikult ainult ra- handuse poliitikat puudutab.

Mina katsun oma mõtteid kawa kohta selles samas järjekorras awaldada, nagu need põhilauseid meile paljundatult ette on pandud. Kõigepealt, et riigi 1924 aasta eelarwet mitte ainult tasakaalu wiia,

waid ka ülejääki saawutada, mis wõimaldaks Eesti marga kindlustamiseks kaasa mõjuda. Ei tarwitse alla kriipsutada, et see põhimõtte ka meie nõudmine on olnud, nõndasama ka, mis Eesti marga kindlustamisesse ja tõstmisesse puutub. Aga abinõud, mis siin tarwitusele wõetakse, wõiwad head, wõiwad aga ka halwad olla. Kui nüüd tagajärel, peale seda, kui walitsus on eelarwe kokku seadnud ja Riigikogu selle eelarwe wastu on wõtnud, uus walitsus, wõi õigemini öelda praegune raha- ehk majandusminister, seda eelarwet tasakaalu tahab wiia, tarvitades selle eelarwe teostamise juures kõiki neid abinõusid, mis Wabariigi Walitsusel tarwitada on, et wäljaminekuid vähendada, ja kui wõimalik, ka sissetulekuid suurendada, siis ei tarwitse mina alla kriipsutada, et meie rühm ikka selle poolt on olnud. Mina juhiksin ainult tähelpanu selle peale, et minu parteiseltsimees, Jõeäär, sõjaministeeriumi eelarwe arutamise juures terwe rea ettepanekuid tegi ja näitas, kuidas seal tema arwates ja ka meie rühma arwates, kaunis suur kokkuhoidmine wõimalik oleks. Siis ei leidnud need ettepanekud mitte ainult Riigikogu enamuse poolehoidu, waid ka tööerakond, kelle esitajana praegune rahaminister nüüd ometi nendesamade wäidetega wälja tuleb, oli nende ettepanekute wastu. Härra rahaministri seisukoht on meile wäga rõõmustawaks tunnistuseks, sest et üks mõjuandwamatest isikutest, see on riigi rahaminister, on tagant järele meie wäidetele poolehoidu näidanud ja õigeks tunnistanud. Meie olime sellel arwamisel, et kokkuhoidmine wõimalik on ja pooldame seda arwamist ka praegu. Aga härra rahaministri praegusest tegewusest ei wõi mitte seda wälja lugeda, mida meie just soowiksime ja sellepärast ei saa temaga mitte täiesti päri olla. Mina tuletaksin meelde, austatud Riigikogu liikmed, et eelarwe wastuwõtmise juures, erakorraliste krediitide hääletamise puhul, walitsuse esitaja härra Kaarna — töö-hoolekandeminister — Riigikogu liikmeid üles kutsus, nii wäga mõjuwate sõnadega üles kutsus, mitte erakorraliste krediitide poolt hääletada. Kõne all olid peasjalikult ehituskrediidid, ja härra Kaarna tegi seda selle tähise all, et warsti tuleb lisaelarwe, antagu uuele rahaministrile selleks aega, et ta riigi rahaliste ressurside üle selgusele jõuaks. Lisaelarwes tuldawat siis ka nende erakorraliste ehituslaenu krediitidega, mis

wõimalikud ja mis tarwilikud on. Sel silmapilgul tunnistas terwe Riigikogu, et ehituskrediite tarwis on, praktikas näeme aga, et härra rahaminister isegi neid ehituskrediite kitsendama on hakanud, mis eelarwes läbi läksid. Kui härra rahaminister siin oma põhjendusi ette kandes ütles, et tema krediite ära keelanud ei ole, siis wõib see ju normaalselt õige olla, aga tegelikult tuli asi nii wälja, et need sada miljonit, mis, kui ma ei eksi, ehituslaenu täiendamiseks eelarwes üle jäid, et neist pool, see on wiiskümmend miljonit enam kõnealla ei wõi tulla.

Kui meie kõik kulud ja nende hulgas ka ehituslaenu krediidid selkombel kaalumise alla wõtame, siis wõib ju olla, et, kui meie ministrid enestele ainult sihiks seawad wäljaminekuid mitte teha, siis selle tagajärjel riigikassasse küll rohkem raha jääb; aga kui me seda üksiku inimesega wõrdleme, siis wõime sellest inimesest ütelda, et tema ei tee wäljaminekuid, ei osta sööki ega riideid, kuid selle paratamata tagajärg on, et ta maha langeb. Nii on ka siin. Kui me üheltpoolt ehituslaenu krediidid paratamata wajalikeks tunnistame, siis peame seda ometi ka täitma; aga kui meie seda mitte ei täida, siis on selle tagajärjeks see, et etteawatsetud ehitusi poole summaga mitte niikaugele wiia ei saa, kui see etteawatsetud oli. Seda tööd, mis oli kawatsetud teha saja kümne miljoniga, ei saa ju ometi teha wiiekümnewiie miljoniga, liiategi weel, kuna meie walitsus ja walitsewad ringkonnad ju kunagi ehitustöönduse peale tõsist tähelpanu ei ole juhtinud, sellest tõsiselt aru saanud, ega pole seda küsimust tõsiselt wõtnud, sest midu oleks juba warakult kawatsusi tehtud ja oleks asja hoopis teist wiisi organiseeritud. Meil jäi see aga nii hiljaks, et see enam hiljemaks ei wõinud jääda; ja kui nüüd kõige wiimasel silmapilgul weel pool krediitidest ära wõetakse, siis, muidugi mõista, ei mõju see poole laenu tagasihoidmine ehituse teostamisele edukalt kaasa, waid aitab kaasa selleks, et seda takistada, kitsendada. Nii siis wõib olla, et see riigikassa kokkuhoidmise põhimõtte seisukohast õige on, et eelarwet tasakaalu wiia, aga et see meie tööstust edendaks ja edasi wiiks, ei ole mitte õige, sest need 55 miljonit ehituslaenu, mis sellest wälja andmata jääwad, mõjuwad juba selleks kaasa, et teatawad ehituslikud kawatsused teostamata peawad jääma. Kuigi wõimalik oleks, et terwe

laen sügiseks wälja antakse, kuid sügisel ei saa seda enam teha, mis kewadel teha oleks wõidud ja selle läbi peab nii paljugi kawatsusi tegemata jääma. Sellest seisukohast, wõib olla, peame ka teisi kärpimisi hindama, mis mõnes teises suunas nähtawale tulewad, mis aga senni veel nõnda wäljapaistwad ei ole olnud. Üldises joontes kokkuhoidmise poolt olles, tuleb meeles pidada üht Saksa lentsõna: Wenn zwei dasselbe tun, so ist das nicht immer dasselbe. See on — kui kaks ühte ja sedasama teewad, siis ei ole see ikka mitte üks ja seesama. Ma ei taha seda mitte ütelda, et keegi meie endistest rahaministritest seda paremini oleks teinud, waid tahan ütelda, et wõib paremini ehk halwemini teha.

Teiseks — selles sihis olla tagasihoidlik kulude tegemises ja wõtta rewideerimisele riigiasutuste koosseisud ja asuda nende wähenemisele. Ka selle poolt oleme meie ikka olnud ja oleme selle peale tähelpanu juhtinud, et kõik meie walitsused juba esimesest wõi teisest alates, on eriti seda rõhutanud, et iseäranis suurt kokkuhoidmist wõib selle läbi saawutada, kui koosseisusid wähendatakse. Praktiliselt selle juurde asudes ei olnud sellel aga mitte nii suuri tagajärgi, nagu soowitud ja mina soowiksin, et see sel korral paremini läbi wiidaks, see on nõnda läbi wiidaks, et meie ametnikkude arw tõepoolest wäheneks ja riiklik töö selle all mitte ei kannataks. Selle wähenemisega käsikäes peab käima asutuste ümberkorraldamine — reorganiseerimine. Kui seda mitte ei ole, siis ei ole ka neid tagajärgi loota, mis soowitawad oleks. Ka siin on olemas wõimalused, millest kuuldused nii kui õhus heljuwad ja kellest mõnele meie otsekohe wastu astuksime. Kui näiteks kõneldakse, et töö-hoolekandeministeerium tahetakse ära kaotada, siis kaotatakse ära wist ka terwishoiu peawalitsus, wõi wiiakse mõne muu asutuse alla. Praegu kõneleme töö-hoolekandeministeeriumist. Riigikogu liikmed teawad wäga hästi, et sotsiaaldemokraatlik rühm ei pea seda asutust niisuguseks, nagu ta olla wõiks ja olema peaks. Aga meie oleksime ometi selle asutuse kaotamise wastu. See on asutus, mis areneda wõib ja arenema peab selles suunas, et temast tõepoolest kasu oleks. Kui aga see ministeerium ära kaotatakse koosseisude kokkutõmbamise tähe all, siis tähendab see seda, et sellest asutusest midagi ei hoolita ja tema arendamise

peale rõhku ei panda, waid tahetakse temast lahti saada. Selle poolt ei saa meie olla.

Siis kolmas osa: Samuti tõsta tollitariifisid keskmiselt 30 protsendi wõrra, jättes ilma tõstmata mõned esimesejärgu toiduained, ja tõsta üksikuid tariifisid 50 ja 100 protsendi wõrra.

Sotsialistlikud parteid on algusest peale olnud just tollide ja tollitariifide tõstmise wastu. Praegusel ajal näib kogu ilmas nõnda olewat, eriti nendes riikides, kus walitsused alles uued on ja kus mitte kaugeleulatawad kogemused poliitikat ajada ei awita, et tollide ja tollitariifide tõstmise peale suurt rõhku pannakse. Tollitariifide tõstmine tähendab igatahes elukalliduse tõstmist, mille tagajärjeks peab olema ka palkade tõus. Sest kui elukallidus tõuseb; tuleb ka palkasid tõsta. Need on wäga kaaluwad põhjused, mis tollide tõstmist rõõmusõnumina wõtta ei luba. Nagu tähendatud, tahetakse üldiselt wõttes tollitariifisid tõsta 30% wõrra. Selle tõstmise alla kuuluwad nähtawasti ka õige tarwilikud ained, jättes tõstmata ainult mõned esimesejärgu tähtsusega toiduained. Nähtawasti kawatseb rahaminister tolli tõstmata jätta ainult mõne asja pealt, kuna teiste pealt kawatsetakse neid tõsta. Peame ootama jääma, missuguste pealt kawatsetakse tõsta. Selle juures ei wõi meie aga kuidagi wiisi rahule jääda ja nagu walgele kaardile alla kirjutada, et kuidas tehakse, nii oleme rahul. Meie, sotsiaaldemokraadid, oleme igatahes tolli kui ka tollitariifide tõstmise wastu, sellepärast, et need elukallidust tõstawad ja suurte rahwahulcade elamist veel kitsamale alusele seawad, kui see senni on olnud.

Siis neljandaks: waloriseerida Eesti margakursi, kindlustades rahaandjatele raha tagasisaamist andmise ajal maksu wate kursywahekordade järele, kusjuures eriti kindlustada tulewad Eesti panga wõlad.

See on põhimõte, mille wastu meil midagi ei ole ja mida meie õigeks ja õigustatud asjaks tunnistame. Et selles ka midagi uut ei wõi olla, nagu härra Strandman siin tähendas, on selge. Aga just siin wõib seda ütelda, et uus wõi uudsus selles seisab, kuidas midagi tehakse. Kuigi endisel walitsusel see kawatus oli, siis tähendab, et see ikkagi läbi wiimata jäi ja kui nüüd uus majandusminister selle läbi wiib, siis ei saa

meie selle uue majanduspoliitika vastu selles asjas mitte olla, waid me näeme seda rahulduse tundega. Ja sellepärast toetame meie seda kawatsust.

Punkt 5: Maksma panna kindel wahekord Wabariigi Walitsuse ja Eesti panga wahel, pannes wiimase peale Eesti margakursi hoidmise.

See paragrahw kõneleb iseäralikult „maksma panna kindel wahekord Wabariigi Walitsuse ja Eesti panga wahel“. Mina arwasin, et see wahekord meil enam wõi wähem kindel peab olema, sest Eesti pank on riigipanga iselaadi ja niipalju, kui ma tähele olen pannud, on seal erakapitaali õieti wähe, nii, et see natukene erakapitaali, mis seal olemas, ei õigusta kuidagi wiisi, et pank, nagu aktsiapank, nagu erapank, ehk erainimeste asutus talitada wõiks. Senni, kui see wahekord weel kindel ei ole, on igatahes selles asjas ka 12-nes tund, et seda wahekorda kindlustada. Aga wiimane lause „pannes wiimase peale Eesti margakursi hoidmise“? Ma saan sellest nõnda aru, et kui wahekord panga ja walitsuse wahel kindlaks saab, niisuguseks saab, et pank omapead talitada ei wõi ja kui ta seda enam ei wõi, siis peab ta talitama nende eeskirjade järele, mis Wabariigi Walitsus annab, siis peawad need esimeses liinis ära näitama, kuidas Eesti margakursi hoida ja kindlustada. Kui asjalugu nii on, siis ei saa ma aru, kuidas Eesti pank seda oma wastutusel peab tegema? See wastutus langeb siis igatahes walitsuse peale, sest teist wõimalust ei ole!

Punkt 6: Punkt 5-e täitmiseks anda Eesti panga käsutada riigi metalli- ja walutatagawarad, kusjuures nende tagawarade tarwitamine peab täpselt sündima kindla Wabariigi Walitsuse poolt kinnitatud ja Riigikogule teatawaks tehtud kawa järele.

See on punkt 5-da täiendamine, ja kui neid tagawarasid Eesti pangale tarwitada antakse ja kui siis öeldakse, et tarwitamine peab täpselt sündima, kindla, Wabariigi Walitsuse poolt kinnitatud kawa järele, siis rõhutab see siin iseenesest weel rohkem seda, et sel kombel wastutus Eesti marga hoidmise suunas mitte enam panga peale ei lange, waid nimelt selle peale, kes need täpsed juhtnõõrid annab. Siin on aga weel üks teine asi: „Peab sündima Riigikogule teatawaks tehtud kawa järele.“ Mina arwan, et siin

sesta ei tähendata, et kui asi mitte niihästi korda ei lähe, kui meie soowime, et siis wastutus Riigikogu peale langeb? Teatawaks tegemine on ju wäga hea, aga mina arwan, et asjatundjad peawad seal olema, see on — walitsuse pool, kes selle kawa kindlaks teewad ja Riigikogu osa selles asjas wõib ikka ainult niikaugele ulatada, et ta selle teatawaks wõtab. Kui see walitsuse wastutusel sünnib, siis ainult selles mõttes wõime meie sellest aru saada ja selle poolt olla. Mis aga riigi metalli- ja walutatagawarade pangale kasutamiseks andmise puutub, siis näib see ju wäga sedasama laadi olewat, nagu endine rahaminister, härra Westel, talitas, ainult selle wahega, et see esialgul peab sündima Wabariigi Walitsuse poolt kinnitatud ja Riigikogule teatawaks tehtud kawa järele. Mina tahan oletada, et ka härra Westel ilma walitsuse teadmata midagi ette ei wõtnud, waid et ka meie endine rahaminister oma kawatsused walitsuse nõusolekul läbi wiis. Siis wiimaks „paberraha kindlustamise ja walutatagawarade muretsemise otstarbel asuda erakorralise riigiwaranduste kasutamisele ja riigi laenude ettewalmistamisele“. Riigiwarandused on ikka walitsuse kasutada olnud ja kui nüüd erakorralisele kasutamisele asuda ja, nagu härra rahaminister siin eile esile tõi, et wõimalikul wiisil meie metsa hädasunnil kaugemale ulatawalt kasutada, ütleme et ühe ehk kahe aasta raiumiseks määratud mets wõiks juba waremini maha wõetud saada, siis peame sel korral seda sellest seisukohast lubatawaks tunnistama, kui see tõepoolest mõõdapääsemata on, ja erakorralistel wajaustel sünnib. Muidu peaksime selle vastu olema ja seda meele pidama, et niisugune enneaegne kasutamine ikka wekslite wäljaandmine tulewiku peale on ja et me selle juures meele peame pidama, et me siis kahe-kolme aasta pärast metsi samal määral mitte enam kasutada ei saa, kui me nad warem ära müüme. Mina panen imeks, et härra minister oma seletuse andmise juures mitte seda ei rõhutanud, et meil weel teisi warandusi on kasutada. Meie walitsused on wäga kaua pead murdnud wetes lasuwate, wõi merepõhjas seiswate uppunud laewade kasutamise suunas. Kui ajalehe teateid uskuda, siis wiimane teade kõlas nii, et ometi mingisugusele otsusele on jõutud. Aga kui ma ei eksi, siis juba aasta, wõi rohkema aja jooksul oleme nõõpide lugemiswiisi tarwitama pidanud, nii „ja“.

wõi „ei“. Nüüd oleme õnnelikult „ja“ nõobi juurde jõudnud! Ja mina tahaks loota, et see „ja“... (Sõjaminister O. Amberg: See on raske küsimus.) ...mina nimetaksin härra ministri-le üht sõna, mis Riigikogu juhataja, härra Tõnisson, siin kord ütles: „mispärast peab ta siis kerge olema?“ Just rasquete küsimuste lahendamiseks on meie targad härrad walitud. Nii, et siis sellest seisukohast waadates meie tunnistame, et riigi majanduslik, wõi rahaline seisukord tõepoolest raske on ja et wolitused teatawatel tingimistel niisuguste erakorraliste waranduste kasutamiseks lubatawad ja arusaadawad on.

Ma tahaksin siin aga weel ühe asja juures peatada, nimelt tollitariifide peale tähelpanu juhtida. See kuulub ju küll üksikasjade juurde, ja ma eeldan, et härra rahaminister seda silmas peab, nimelt, et meie margakursi hoidmise juures ka wäga tähtis on see, kui walitsus korraldusi maksma paneb, mis eksportfirmadel, Berliinis, Warssawis, ehk teistes linnades, ei wõimalda wõõra raha, ehk waluuta eest maju osta, waid et Wabariigi Walitsus selle peale tähelpanu juhiks, et wõõras wäärtuslik raha, mis eksportfirmad ja ka teised firmad saawad, et see tõepoolest riigi majanduse huwides sissemaale jääks.

Nüüd, kui ma need põhilauseid üksikut läbi olen wõtnud, tuleksin ma selle külje juurde, mis selles terwes deklaratsioonis puudub. Mis meie siin leidsime, on põhilauseks selle kohta, kuidas rahaminister nõtleb riigi rahanduslikku, wõi eelarwelist seisukorda parandada, seeläbi, et tema wäljaandeid kärbib. Mina tähendasin juba, et kui selle kärpimise alla nii tarwilikud wäljaandmised kuuluwad, nagu Tartu silla ehitamine ja ehituslaenu, mis nüüd sellepärast edasi lükatakse, et kokku hoida, siis sisaldab see wäga wähe seda, mida meie tõepoolest eluliseks majanduspoliitikaks wõiksimetada. Kõik need kawatsused, mis siia rubriiki kuuluwad, niisuguste wäljaannete tagasihoidmine, mis nagu ehituslaenu kokkutõmbamine, wõi mittewäljaandmine, kui mitu ministrit isekeskis nõu peawad ja otsusele jõuawad, et niisugust laenu mitte wälja anda: Kui näiteks otsusele tullakse, et Tartu silla ehitamiseks laenu mitte anda, ja kui koosseisusid kokku tõmmatakse, kui selles näiteks 15%-ni minnakse, siis tähendab see, et ainult selle tagajärjel üle 3 tuhande amet-

niku teenistuse kaotawad, kuna ehitustööde tegemata jätmine weel suuremat kahju tähendab. Ametnikud saawad küll tagant järele kolme kuu palga, aga see kolme kuu päik ei ulata kauemaks kui kolmeks kuuks! Niihästi 1-se punkti juures, kus mõeldakse kokkuhoidmist, kui ka teise punkti juures, kus mõeldakse riigiasutuste koosseisude kokkutõmbamist, sünniwad igasugu tööpuudused, suureneb nende inimeste arw, kes mitte ei tea, millest nad edaspidi peawad elama! See asjaolu juhib meid selle kawa teise külje juurde, selle nõndanimetatud positiiwse külje juurde ja sunnib küsima, mis meil siis majanduslikult teha tuleks, sest need kawatsused, kui midagi muud ette ei wõeta, suurendawad ainult majanduslikku kitsikust. Kui meie siis weel seda meele peame, mis rahaminister ette kandis Eesti panga krediitide kokkutõmbamise suunas, et on waja reguleerida ja wälja wõtta elujõulisemad ettewõtted nendest, kes mitte elujõulised ei ole, siis oleme meie põhimõttelikult täitsa samas arwamises. Mis mitte elujõuline ei ole, seda ei wõi meie kunstlikult laenude abil elustada! Aga kõigel sellel on omad tuntawad ja paratamata tagajärjed, mille ees me silmi kinni ei wõi panna. Mina ei taha nimetada ühegi wabriku ega töönduse nime, aga ütleme, et mõni tööndus on elujõuetu, ja neid on õige mitmed, kelle krediit tuleb kinni panna. Wabrikus töötawad aga — ütleme 500 inimest ja need 500 inimest, silmapilgul, kus tööstus seisma jääb, jääwad ilma tööta! Tähendab, töötatööliste arw suureneb selle tagajärjel. Meie ei leia aga midagi, mis eeldada laseks, kuha neid töötatööliste hulka sid wiaa wõiks, kes kärpimiste ehk kitsendamiste tagajärjel ilma tööta jäänud! See ei ole sugugi õige nähtus ja iga riigi walitsus peab selle peale mõtlema, kui ta riigi majanduspoliitikat tõepoolest nõnda juhtida tahab, et rahwas elada wõib. Teistwiisi ei wõi aga ükski riigivalitsus majanduspoliitikat juhtida. Mina tahaksin siin jällegi kord meelde tuletada, kui Saksamaal tubakamonopool maksma pandi, siis oli kindel, et nii ja nii palju töölisi ilma tööta jääwad. See oli keisri ja wanameelsete walitsuse ajal. Aga ometi said walitsus ja need wanameelsed härrad wäga hästi aru, et siin abinõusid tuleb tarwitusele wõtta. Silmapilgul, kus tubakamonopool maksma hakkas, tubaka, suitsu ja sigarite walmistamine riigiette wõtete kätte läks, wõttis

walitsus otsekohe eelarwesse summad üles, mida selleks kasutati, et neid tuhandeid tööst ilmajäänud tubakatöölisi toetada. Ja neid summasid nähti eelarwes aastate peale ette. Nad wähenesid iga aasta selle järele, kuidas tööliised teistes tööstusettevõtetes tööd leidsid. Kui meil niisugune poliitika läbi wiiakse, nagu herra rahaministri kokkuhoidmise kawa eeldada laseb, siis on sellel paratamata tagajärjeks, et hulgad tööliised ilma tööta jääwad. Aga meie ei leia mitte sõnagi sellest, kuidas selle häda wastu astutakse, mis selle häda lahendamiseks ette wõetakse! Niikaua, kui Wabariigi Walitsus ja riigi majandusminister selle kohta mitte kaugemale ulatawamaid seletusi ei ole andnud, peame meie selle kawa suunas äraootawale seisukohale jääma, nagu me algusest peale uue walitsuse wastu ootawal seisukohal oleme olnud. Mina olen tähendanud, mida meie siin otsekohe toetada wõime, olen tähendanud ka, mis terwe selle kawa wastu meie poolehoiu ja sümpaatia on wõitnud ja eeldame, et tema üksikud osad meie rahwa suurtele hulkadele tõesti kasulikud on. Nii pea aga, kui tollitariifi küsimus ja teised küsimused, mis meie elukallidust tõstawad ja sel kombel rahwa elamiswõimalust weel rohkem raskendawad, arutamise alla tulewad, on iseenesest mõistetaw, et meie sümpaatia selle juures mitte olla ei saa, et meie selle peale siis mitte poolehoiuga ei wõi waadata. Tähendab, meie jääme ootawale seisukohale, waatame, mis majandusminister selles omas kawas läbi wiib, ja kuidas selle asja peale waatab, millest siin sõnagi lausutud ei ole — see on majanduspoliitika positiivne külg.

C. Schilling (sks.): M. H. Abgeordneten! Das Vortreten des Finanzministers ist ein so bedeutsames Ereignis, wie wir es in dieser Art, aus dem Leben des Staates ausgehen und auf die Erhaltung seines Pulsschlages einwirkend, noch kaum erlebt haben. Nicht, dass der Minister dem Hause ein Novum oder eine Entdeckung gebracht hätte, die allen latenten Wünschen Rechnung trüge oder auf alle Fälle hin Rettung brächte, aber immerhin bedeutet das zusammenfassende Darlegen eines, so oder anders, gewordenen unhaltbar ernsten Zustandes und das zielstrebende Vorschlagen von Gegenmitteln, die auch früher immer wieder hervorgehoben worden sind, aber dauerlicherweise nicht zur Verwirklichung

haben heranreifen können, bis eben, wie jetzt, die Verhältnisse dazu zwingen — immerhin bedeutet das alles mehr als einen frommen Wunsch zur Besserung.

Es ist das Anschneiden einer Frage, die, sozusagen, „von der Parteien Gunst und Hass entstellt“, schon lange ihrer Lösung harret. Und, m. H., nur bei ruhiger Unparteilichkeit der Allgemeinheit kann die Frage unserer Finanzen gelöst werden. Denn das Hereintragen von Parteipolitik in den vitalsten Teil eines Staates, in seine Geldwirtschaft —, ganz einerlei, ob dies nun seitens einer Majoritäts- oder einer Minoritätsgruppe geschieht — eine solche Parteipolitik wirkt immer auf die Dauer auf das Objekt selbst, also den Geldwert, zurück und das Geld ist ein Teil des Staates. Die Estmark fällt aus verschiedenen Gründen, zum Teil auch weil sie politisiert wird.

Die Eesti Bank in ihrer bisherigen Konstruktion als Institut weder staatlichen noch privaten Charakters ist doch schliesslich haltlos als Führerin des Markkurses. Nur als unpolitische Staatsbank, als ausschliessliche Vollzugsbehörde, kann sie die Verantwortung für unsere Wirtschafts- und Währungspolitik übernehmen und tragen. Leider hat der Minister uns aber nicht angegeben, in welcher Weise er die Eesti Bank umkonstruieren und reformieren will. Hoffentlich wird der Minister sich später noch näher über seine Pläne äussern.

Richtig ist auch der Wunsch des Ministers, das Beamtenressort quantitativ zu reduzieren. M. H., es ist ein Irrtum, dass wir so viele Beamte brauchen; bedenken Sie doch: auf rund 20 erwachsene männliche Bürger kommt 1 Beamter. Bei aller Hochachtung vor unserem Beamtenstande ist das kein Glück, das ist nicht einmal mehr Luxus, das ist Verschwendung im System! Der Staatsdienst ist doch schliesslich keine Sinekure! Und ein grosser Teil unserer Steuerkraft wird durch das angewöhnte System einfach verschlungen.

Da die Steuerkraft fraglos sinkt, nicht nur infolge der Konjunkturabschwenkung, sondern wohl direkt verschuldet durch die agraren Missgriffe, so sind wir nicht mehr in der Lage zu sagen: „Steuer statt Zoll“, sondern sind gezwungen zu sagen: „Zoll statt Steuer!“ Durch eine vernünftige Zollpolitik kann auch das Investieren ausländischen Kapitals verlockender

gestaltet werden, z. B. Exploitation unseres einzigen Rohschatzes an Bodensteinen, des Brennschiefers. Wenn, wie in der letzten Zeit, die Einfuhr den Export monatlich um rund 100 Millionen übersteigt, wobei das Volk den Import nicht konsumieren kann, wenn ferner der Staat selbst als Importeur in diesen Fehler der Übertreibung verfallen ist, so muss durch Zollerhöhung versucht werden, diesem Übel zu steuern.

Eine weitere Entlastung der Finanzen wird eintreten durch äusserste Einschränkung der, sagen wir, staatlichen Sucht zur Investierung und Kapitalanlage. Unser Budget segelt unter dem Winde der Unmässigkeit; allerhand soll auf einmal geschaffen werden: Schulen, Bauten, Darlehen usw. Alles an sich sehr schöne Dinge, deren Kosten aber in diesem Masstabe nicht ihrer Notwendigkeit entsprechen. Hierher gehören auch die staatlichen Unternehmen, wie die Hafenwerkstätten, Ellama usw. M. H.! Diese von mancher Seite heiss geliebten, staatlich teuer subventionierten Unternehmen sind, kalten Bluts betrachtet, schliesslich doch nichts weiter wie interessante Operationen auf Kosten des Staatsbeutels.

Der Kernpunkt der vorgebrachten Intentionen ist aber die Valorisierung der Mark. Ich bin zu wenig Finanzspezialist, um diese Frage gerade erschöpfend zu behandeln — das wird vielleicht von befahrener Seite geschehen —, soviel scheint mir aber wohl ganz klar, dass sich der Kippzustand der Estmark nur ändern kann durch Veränderung der Nachfrage. Wenn wir bisher praktisch genommen, kein Gesetz für Transaktionen ohne Estmark gehabt haben, so hat gerade darin ein Grund gelegen, die Estmark zu schwächen. Doch in einem für den ausländischen Kredit noch nicht sozusagen anziehenden Lande, wie wir es eben sind, ist eine vorgesehene wertbeständige Kalkulationsbasis unumgänglich geboten. Ob es Krone, wie der Minister sagte, heisst oder besser Goldmark, ist wohl Nebensache. Zugleich wäre dies das geeignete Mittel gegen die interne Baissespekulation und würde vielleicht in jenen Kreisen im Gegenteil den Wunsch aufkommen lassen, die Estmark im Kurse zu erhalten. Es würde, glaube ich auch dem ausländischen Kapital die Möglichkeit geben, als gesichertes Leihkapital hier zu figurieren. Denn bei der jetzigen Lage können wir

auf fremdes Kapital kaum rechnen, sondern dieses geht naturgemäss dorthin, wo es durch die Grundbedingungen der inneren Sicherheit, nämlich die agraren Besitzrechte, sich gesicherter fühlt als hier. Denn ich glaube, meine Herren, dass Hundertmillionenausgaben für Stintfischerei, Observatorien und Ministeriumspaläste den Staatskredit nach aussen nicht annähernd so festigen wie das Erfüllen rechtlicher Verpflichtungen und Abtragen faktischer Verschuldung eigenen Staatsbürgern gegenüber, die man wissentlich um ihr Eigentum, damit zugleich den Staat um eine blühende Einnahmequelle gebracht hat. — Die Valorisierung der Estmark als Leihkapital schwebt ja schon seit langem in der Luft, Minister Westel hat diesen Gedanken schon im Dezember v. J. dem jetzigen Minister als damaligem Opponenten gegenüber betont, es wird sich aber wohl aus den weiteren Besprechungen ergeben, wie weit dieses Prinzip auch auf andere resultierende Arbeits- und Wirtschaftsbeziehungen wird ausgedehnt werden können oder müssen. Jedenfalls müsste der Nachteil der schwankenden Währung auch auf den Gebieten der Lohn- und Mietfrage beseitigt werden. Im Prinzip brauchen wir die Mark als Verrechnungsbasis, und ein Misstrauensvotum der Estmark gegenüber ist ihre Valorisierung nicht.

In seinen Erklärungen berührte der Minister auch die Absicht, die Einnahmen um ca. 500 Millionen zu erhöhen durch vorgeifende Nutzung der Wälder. Hinsichtlich dieses Mittels möchte ich starke Bedenken äussern, nicht nur als unentschädigter Waldbesitzer, sondern weil mir ein solch weiter Eingriff in ein sowieso stark beschnittenes Kapital prinzipiell falsch und auch der Lage der Dinge nicht entsprechen erscheint. Schwindende Reserven soll man nicht erschöpfen zu einer Zeit, wo der Holzmarkt nicht vorteilhaft ist.

Zusammenfassend ist nicht zu leugnen, dass die Regierung zur Sanierung der Finanzlage um Vollmachten ersucht wie um sie bisher noch nicht nachgesucht worden ist. Aber es ist nicht zu vergessen, worum es sich hier handelt. Es handelt sich nicht darum, ob nun diese oder jene Partei die Staatswirtschaft in der Hand hat, sondern es handelt sich darum, dass die Staatsversammlung als Vertreterin des Volkes den Ernst der Lage wirklich erkennt und danach handelt. Gelingt

es uns nicht, m. H., die Staatswirtschaft in Ordnung zu bringen und die Mark zu halten, so können sehr grosse Erschütterungen nicht ausbleiben. Vergessen wir nicht, dass wir uns immer noch nicht in normalen politischen Zuständen befinden. Wir müssen kalt-aufrichtig sein, dass Kräfte es ausnutzen können, die bei uns ausbrechenden wirtschaftlichen Nöte zu ihren Zwecken zu brauchen. Hier darf also nicht mit Parteistreitigkeiten hervorgetreten werden, sondern wir müssen erkennen, dass das Auftreten des Ministers etwas ganz anderes bedeutet. Nur bei Zuerkennung nicht alltäglicher Kompetenzen kann ein guter Wille in gegebener Lage hier etwas schaffen. Dass dieser Wille bei der Regierung vorliegt, daran zu zweifeln liegt, ruhig gedacht, kein Grund vor. Wenn man Voreingenommenheit beiseite lässt, so bedeutet die Unterstützung des guten Willens schon ein gutes Stück allgemeiner Mitarbeit. Und die deutschbaltische Fraktion ist zu solcher Mitarbeit bereit.

J. Jürna (ühw.): Siin eile oma pikas kõnes tahab rahaminister Eesti raha terweks teha. Selleks soowib tema muuseas sisseweo piiramist ja eelarwe kärpimist, puudujääkide kaotamist. Meie tööraha esitajad ütlewad selle kohta, teie ei päästa sellega oma marka. Sisseweo piiramisel oleks mõtet, kui Eesti demokraatliku wabariigi majandus areneks, kaswaks, siis wähemalt oleks ettekääne, et niiviisi oma wabrikuid sisseweo piiramisega kaitsta wälismaa odawate kaupade eest. Nüüd aga sureb tööstus sõna tõsisel mõttes maha. Walitsewad erakonnad ütlewad ise, et Eesti suurtööstusel alust ei ole. Milleks teie siis keelate wäljamaa kaupade sisse toomast? Selleks, et oma margakursi ülewal hoida? Aga kes peab teda ülewal pidama: töölised ja talurahwas, kes iga nõela, iga wikatit ostes peab rohkem maksma, kui see asi ilmaturul wäärt on. Sisseweo toll surewa majapidamise juures on maks töötawa rahwa peal.

Teine peaabinõu on puudujäägi kaotamine eelarwes. See on väga kena abinõu. Meie oleme iga kulude wähenemise poolt, sest et see wähenemine maksusid. Ent, kas jaksab see walitsus puudujääki kaotada eelarwest? Kui teie kulused wähendate, siis wähendate ka mitmesuguseid summasid, mis lähewad surewa majapidamise wiimaseks elustamiseks, ja

seda kiiremalt ta siis sureb. Teie wõite eelarwet wähenendada, aga teie peate ta siis wähenemata nullini, muidu ei saa teie puudujäägist lahti. Teil jääb margakursi hoidmiseks ainus tee, mis niisuguse suure wampiiri poolt, nagu seda oli Westel...

Juhataja K. Wirma: Riigikogu liige Jürna, ma palun Teid mitte haawawaid ütelusi tarwitada.

J. Jürna (ühw.): ... väga põhjalikult ära proowitud, see on — anda kuld wälja, kunni teda on. Nüüd on teil börse läbikäik ajalehtede järele 5 miljonit marka päewas, teie Eesti pank müüb seal sahkerdajatele wäliswaluutat odawamalt, kui ta maksab ja selle läbi saate teie kahju igapäew 200—300 tuhat marka. Teate isegi, kui kaua teie terwendamise süsteem nõnda kesta wõib, kaua teie kuld nõnda wastu peab. Töörahas ei usu teie terwendamise sisse.

Teie tahate krediiti osaliselt wähenendada. Meie paneme aga ette krediite täiesti kinni panna, nii et walitsusel mitte pennigi ei oleks sennise poliitika jätkamiseks. Tööraha ühise wäerinna rühm seletab, et walitsuse poliitika ei jakska päästa Eesti majandust kuristikust, kuhu ta kihutub majanduse kokkuwarisemise juures. On ka igasugused margakursi kindlustamise katsed tagajärjetud. Küll aga nõuawad need nõndanimetatud terwendamise katsed uusi ohwreid töörahwalt. Majandusminister tahab ära kaotada eelarwest puudujääke. Aga see nõuab just majanduse ülesehitamist ja nende kulude ärakaotamist, mis asjata loobitakse ühe kildkonna walitsuse, sõjawäe, wälisesitajate, politsei jne. peale. Majandusminister lubab Eesti pangast äritegijatele antawaid laenusid piirata, aga seda lubamist ei saa tõsiselt wõtta, sest selle täitmisega ei saa hakkama walitsus, kes ärimeeste toetusel püsib. Majandusminister tahab sissewedu kitsendada uute tollide kõrgendamise abil. See on samm töötawa rahwa wastu, kes nõndawiisi tarbeainete pealt peab kõrgemat hinda maksma, kui ilmaturul. Peale töötawa rahwa paljaksröõwimise ja salakaubawadajate ning teiste sahkerdajate taskute täitmise ei anna see terwendamise abinõu midagi.

Ajutiseks kunstlikuks margakursi hoidmiseks oleks wälislaen. Aga see wälislaen läheks sedasama teed, mida mööda on läinud need Wene nõukogude poolt

saadud kuldmiljonid, see tähendab, nad läksid margakursi alahoidmise juures äritegijate taskutesse. Töörahwast, Tallinna organiseeritud tööliste on seletanud, et laenuandmine praegusele walitsusele akt on, mis Eesti töötawa rahwa wastu on sihitud. Meie rühm seletas, et Eesti töörahwa walitsus, kes warem ehk hiljem walitsema pääseb, ei maksa mitte ühte pennigi neist wõlgadest, mis on teinud kodanline walitsus. Meie rühm seletab, Eesti majandust jõuab ära terwendada ainult töörahwa walitsus, ja seda suudab ta sel teel, et ta majanduslikult ja poliitiliselt ühineb nõukogude wabariikide liiduga. Teie majanduslik terwendamine on töötawate kihtide kurnamine weel suuremal määral kui enne. Elagu nõukogude Eesti!

Teen järgmise ettepaneku: „Ära kuulates walitsuse esitaja seletust Eesti rahajanduse ja kogu majanduse kohta ja arwesse wõttes, et Eesti majandust suudab üles ehitada ainult tõelik tööliste ja talurahwa walitsus, kes kohe läbirääkimisi algaks Eesti ühendamise kohta nõukogude sotsialistlikkude wabariikide liiduga, awaldab Riigikogu walitsusele umbusaldust ja läheb päwakorras edasi.“

P. Baranin (wn.): Русская фракция, учитывая положение страны и состояние ее финансов, не имея поводов к недоверию мероприятиям правительства в сфере управления, заявляет, что она готова одобрить программу полномочий, которая представлена министром финансов во вчерашнем заседании Государственного Собрания. Но, ввиду того, что программа правительства, состоящая из 7 пунктов, составлена, все-же, в общих выражениях и допускает широкое толкование, — считает одновременно необходимым высказать и свою точку зрения по некоторым вопросам.

В целях сбалансирования бюджета и получения остатков в пользу государственной казны недопустимо принимать такие меры, как сокращения сельско-хозяйственного займа и займа для рыбаков, проведенные в бюджетном порядке и затрагивающие: первый — самую жизненную отрасль народного хозяйства, а второй — слабый, в экономическом отношении, элемент, к тому же, поставленный в самые тяжелые условия вследствие небывалого половодья.

Сокращение штатов в целях уменьшения расходов может быть только приветствуемо.

К чрезмерному повышению пошлины от 30—100% надо отнестись весьма осторожно, ибо такая мера может дать и противоположные результаты, увеличив чрез контрабандистов беспошлинный ввоз товаров. С другой стороны она все-же отразится и на кошельке рядового обывателя, реагируя на повышение цен.

К предметам первой необходимости следует отнести сахар и пшеничную муку. Первый в особенности, как незаменимый продукт питания. Вместо же чрезмерного повышения пошлины без всякого ущерба для государства и нарушения интересов граждан, можно было бы совершенно прекратить ввоз из заграницы таких предметов, которые у нас изготовляются внутри страны. Можно было бы указать на кожу и изделия из нее, ибо изделиями собственного кожаного производства мы можем вполне удовлетворить потребности страны.

Затем у нас замечается переполнение рынка мануфактурой, на что, конечно, тратятся громадные суммы иностранной валюты. И сократить ввоз, а даже временно и совершенно прекратить, будет весьма не бесполезно. Самое серьезное внимание следует обратить также на галандерею, различные безделушки и предметы роскоши.

Можно надеяться, что правительство, установив более прочные и точные границы взаимоотношений с Эстонским банком, в тоже время обратит серьезное внимание на администрацию банка, оставляющую желать много лучшего, в особенности в учетном отделе.

С чрезвычайной осторожностью следует отнестись к сокращению кредитов внутри страны. Легче было бы совершенно не давать кредитов в начале. Требовать же возвращения кредитов, находящихся в оборотных средствах торговых фирм и предприятий, — равно ликвидации торговли и промышленности. В интересах государства, все-же, необходима здесь некоторая поддержка. Сокращение кредитов в особенности опасно в летнее время, когда с трудом оправдываются только текущие расходы.

Затем я имею основание полагать, что у министра финансов нет точных сведений о нашей текстильной промышленности. Из его интервью, помещенной в № 21 журнала „Eesti Majandus“ видно, что правительство не прочь сократить кредиты текстильной промышленности по причине отсутствия рынка сбыта. Я несколько дней тому назад имел беседу с одним из стоящих в главе балтийской ситцевой м-ры лиц, который утверждал противоположное, а именно, что

в настоящее время рынок сбыта у них обеспечен и, что они могли бы увеличить свое производство вдвое, если бы у них была возможность получить валюту на закупку хлопка. Я не имею малейших оснований недоверять компетентности этого лица и считаю величайшей ошибкой со стороны государства при нашей бедной промышленности и сложном рабочем вопросе, не итти навстречу таким предприятиям, которые могут вполне оправдать оказанное им доверие. Заботами государства должно быть всемерное поощрение вывоза, единственно могущаго укрепить наш торговый баланс.

Точно также с чрезвычайной осторожностью следовало бы отнестись к нашей металлургической промышленности. Не подлежит сомнению, конечно, что металлургическая промышленность, при настоящем ее положении, способна не развиваться а прозябать, но из этого не вытекает, что ее следует окончательно удущить или каким-либо способом, передать в другие руки, болъе близких к нам людей и т. п. Такие меры дела нисколько не поправят а скорее запугают.

В заключение должен сказать, что реализация государственного имущества должно проводиться в полном соответствии с интересами страны и народных масс. Так при эксплуатации леса необходимо обратить самое серьезное внимание на потребности местного населения, которое уже в настоящее время в некоторых местах нуждается в топливе и строительном материале.

Одним из самых радикальных способов стабилизации марки и упрочения экономического положения русская фракция считает внешний заем и готова будет всячески поддерживать в этом отношении шаги правительства.

J. Kukk (töer.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meie riigi ja rahwa majandus-finansiliku seisukorra hindamises on tööerakond nende seisukohtadega ühel arwamisel, mida härra rahaminister eile siin ette kandis. Meie oleme tõesti sattunud sarnasesse seisukorda, kus meil walida tuleb, kas minna sama teed, kuhu on juba läinud Wenemaa, Saksamaa ja osalt ka teised meie lähemad ja kaugemad naabrid, wõi muuta weel wiimasel peatusel oma käiku, seda wankrit alla weeremast tagasi hoida ja anda talle teine siht ja teine käik. Nende ressursidega, mis praegusel walitsusel käsutada, ei ole kerge seda ülesannet teostada. Kuid see on ülesanne, millele peab asuma ja mille

kätte saamiseks ja teostamiseks ei ole ükski abinõu küllalt raske, et teda ei wõiks tarwitusele wõtta. Need abinõud, millega praegune walitsus kawatseb meie riigi ja rahwa majanduslikku seisukorda saneerida ja parandada, langewad kolme liiki. Need on: waluuta-poliitilised, finans-poliitilised ja panga-poliitilised abinõud. Nendest tähtsamana tahaks ma alla kriiputada esimest, sest waluuta küsimuse otsustamisest ja lahendamisest olenewad teised küsimused. Kui riigil ei ole sarnast wäärtuste mõõdupuud, millega wõiks alati ühtlaselt mõõta, siis ei saa olla selles riigis ka kindlat riigi majapidamist ega kindlat eramajapidamist. Meie mark on kahjuks algusest saadik pandud libisewale alusele, kust tema järkjärgult on muutnud oma wäärtust, oma ostujõus wähenedes ja oma hulga poolest kaswades. Kui siin mitmel puhul warem on sellest räägitud ja nõutud, et meil tarwis on margale kord ka kindel alus panna ja see nõudmine on õigeks tunnistatud ja wastu wõetud kõigi poolt, — siis peab aga tähendama, et selle nõudmise teostamine sugugi nii kerge ei ole.

Peab ütleva, et meil on siiaaani elatud laenude abil, ja kui laenusid tehes juba ette wõis arwata, et laenusid wähem tuleb maksta, kui neid on tehtud, siis on see üks tugew impuls allaweerewa marga kaitsmiseks, olgugi, et tema halbtused kõigile silma paistawad ja selged on. Peab tähendama, et midagi ei ole meil ega ka teistes maades, kus samasugune paberraha süsteem walitseb, ajaloo õpetundidest õpitud ega ole osatud neid wigu tegemata jätta, mis enne teised on teinud. Paberraha näib alguses wäga hea ja hõlbus abinõu olema rahwamajanduse finanseerimiseks ja riigi eelarwe tasakaalu wiimiseks. Nagu Riigikogu liikmed wististi teawad, esines mõne aastasaja eest tuntud Prantsuse finanstegelane John Law selle abinõuga. Tema abinõu oli õieti samane, mida tarwitas pärast Prantsuse rewolutsioon ja mida olid sunnitud tarwitama kõik riigid, kes ilmasõjast ühel ehk teisel wiisil osa wõtsid. Meie, kes ilma ressursideta oma riigi lõime, pidime sedasama teed käima, sest meil ei olnud teist teed walida. Meie algasime oma majapidamist wäga kitsastes oludes, kus tuli otsustada, kas üldse riigil olla, wõi mitte olla. Ja siin tuli ka paberraha trükkimine, kui wiimane abinõu tarwitusele wõtta.

Kuid see hõlbus rahamärkide juurdemuretsemine trükkimise abil on omalt

poolt väga hädaohtlik sellepärast, et ta muutub warsti süsteemiks. Temale tulewad kaitsejad, interessandid, kes sellest huwitatud on ja sellepärast on seda süsteemi ära kaotada äärmiselt raske ja keeruline. Ma mäletan, kui pärast Wene rahulepingut siia ilmus Wene finansesitaja Gukowsky, siis oli üks tema mõtteawaldustest see, et „küll olete teie osawalt oma rahaasja korraldanud. Paber- raha trükkimisega saate omale warandusi luua, ostate põllumeestelt wilja, ehitate maju ja teete kõik.“ Peab ütleva, et Wenemaa ka seda abinõu tarwitama hakkas ja palju suuremal määral, kui meie. Nüüd on ka seal selle abinõu tarwitamises selgusele tulnud, et see abinõu on, kui soolweega jänu kustutamine ja tema tuleb kõrwale jätta. Meil on pabermarga süsteemi juurde jäädud osalt kahel põhjusel.

Esiteks peeti seda teoreetiliselt õigeks ja teiselt poolt sellepärast, et meil teisi allikaid ja abinõusid ei olnud. Meie ei pea unustama, et meie rahwamajandus wõis enne ilmasõda käsutada üle 100 miljoni kuldrublalist kapitaali. Need olid summad, mis seisid meie pankades ja hoiukassades ning rahwamajanduses tarwitada olid. Ilmasõda on seda kapitaali häwitunud ja muutnud rublad $\frac{1}{2}$ kopikateks. Seda kapitaali häwitamist on katsutud sel teel ära hoida, et kõik jõud on kokku wõetud ning kõik rattad selleks käima pandud, et meie rahwamajandust elustada ning häwitatud kapitaali wõimalikult kiirelt ja ruttu uuesti soetada. Nende wäheste ressurside abil, mis riigil kullafondina olemas, püüti sisse wedada wäljast masinaid ja tööriistu, et elustada põllumajandust ja tööstust. Tagajärjed sellel poliitikal tundusid alguses väga head. Meie wõisime teataw rahuldusega tunnistada, et 1922 a. oli meil üldine majanduslik seisukord rahuloldaw. Meie arwasime endid isegi oma naabristest, Lätist, Leedust ja isegi Soomest ette jõudnud. Kuid sarnane waade oli petlik. See oli isiku waade, kes omale laenu abil kõiksuguseid sisseseadeid ja tarbeid muretseb ja nendega talitab, ilma et tal meelde tuleks, et see kõik ükskord tasumist nõuab.

Meie oma pabermarga wäljaandmisel oleme kunni wiimase ajani olnud selguseta seisukorras: kas on see laen, mis tuleb kord tasuda, wõi on see tõesti kapitaal naturaals, mis nii ime-kergesti on saadud? Igatahes paistab minule eilsest rahaministri seletusest, et tema meie marka loeb riigi wõlakohustuseks ja et seda wõla-

kohustust ei tule mitte maha kustutada, ei tule ka riigil end pankrotti kuulutada, nagu Wenemaa seda oma rublade suhtes on teinud, waid see kohustus tuleb riigil jõudumööda tasuda ja margale tema wäärtus kindlustada. Et seda kätte saada, tahab walitsus erakordseid wolitusi sel näol, et temale need wiimasedki kullamiljonid, mis riigikassas olemas, antakse wabaks kasutamiseks Eesti panga kaudu ja lubatakse tarwitusele wõtta waluuta-tagawarade muretsemiseks riigi warade erakorralist kasutamist. Üks on selge, et mitte millegist midagi luua ei ole wõimalik ja kui meie marka tahame waforiseerida, temale püsiwat ja kindlat wäärtust anda, siis peame reaalseid warandusi selleks ohwerdama. Kui walitsusele usaldatakse need wiimased kullaressursid ja lubatakse kasutada metsatagawarasad, — siin toodi ette ka weel teisi riigi warasid, mida realiseerida wõiks, siis peab küll kõige kindlamini nõudma, et selle wiimase wäljapanemiseks tõesti kümme korda enne kaalutaks, kümme korda enne järel mõeldaks, et iga penn, iga mark, mis wälja läheb, tõesti seda kätte saaks, mida rahaminister tahab, ja et iga waluuta marga asemele kaks pabermarka tagasi tõmmataks. Meie põhiwarade kasutamisel, arwab tööerakonna rühm, tuleb niisuguses äärmises seisukorras, milles meie praegu oleme, ka äärmise ettewaatusega ja kaalumiseega talitada, sest nende sammudega, mis siin tehakse, määratakse meie rahwamajanduse arenemine kümnete aastateks ja wõib olla määratakse sellega ka meie riigi, kui iseseiswa majandusüksuse olemine wõi mitteolemine ära.

Finanspoliitilistest abinõudest, mida walitsus tahab oma kawa teostamiseks käsile wõtta, on kahtlemata üheks olulisemaks tollide tõstmine. Meie sissewedu oli läinud aastal 3 miljardit suurem, kui wäljawedu. (Rahaminister O. Strandman: $3\frac{1}{2}$ miljardit.) Isegi $3\frac{1}{2}$. Käesolewal aastal on seisukord natuke parem, aga meil on siiski üksikutel aladel sissewedu märksa suurenenud, kui see läinud aastal oli. Mina wõiksin nimetada näiteks suhkrut. Suhkur on küll, ilma wastuwaidlemata, esimese järgu tarbaine, kuid üks on kindel, et meie praegu palju rohkem suhkrut tarwitame, kui enne sõda. (W a h e l h ü ü d e d p a h e m a l t p o o l t.) Läänud weerandil on meil suhkurt 35 miljoni marga eest rohkem sisse weetud, kui eelmisel ja warematel

aastatel samal ajal. Wõidakse tähendada, et kõike suhkrust sissewedu ei tarwitata mitte Eestis ära, waid et osalt läheb suhkur ka teistesse riikidesse shokolaadi wabrikute kaudu. Peab ütleva, et suhkrust wäljawedu, mis shokolaadi näol wälja läheb, on minimaalne wõrreldes sellega, kuipalju meil suhkrust sisse weetakse. Meil wanemad Tallinna elanikud ütlevad, et enne sõda Tallinna turul tarwitati õige rohkesti haput ja kooritud piima. Nüüd on see kaup meie toiduainete turult kadunud. (L. Johanson, sd.: Weetakse wälja! M. Martna, sd.: Kas teda tuuakse turule, wõi ei tooda?) Ei tooda turule sellepärast, et tarwitajaid, tarwidust ei ole. Meil weeti enne sõda piima ja piimasaadusi wälja palju rohkem kui nüüd. Läänud aastal oli piimasaaduste wäljawedu ainult $\frac{1}{2}$ miljar- dit. Enne sõda oli aga meie piimasaaduste wäljawedu Peeterburi ja Moskwa wist küll kaks korda nii suur. Ka kodu- turg tarwitas palju rohkem piimaaineid, kui nüüd. Nüüd on kooritud piima asemel tarwitusele wõetud kohwi ja tee. (L. Johanson, sd.: Piima ei ole saada.) Mina ei usu, et piima saada ei ole. Meie oleme oma suhkrutarwitami- sega kaugemale läinud, kui kapitaalselt rikkamad maad seda teewad. Meil on praegu suhkrutoll 4, 5 marka naelast, aga Inglismaal kunni siamaani oli suhkrutoll 20 marka naela pealt. Praegune rahami- nister wähenas seda tolli 50% wõrra, nõnda et praegune suhkrutoll Inglismaal ka kõrgem on kui Eesti suhkrutoll. Kui meie ei taha minna suhkrust jaotamise peale tshekisüsteemiga, nagu see meil omalajal oli, siis on ainukene loomulik abinõu suhkrust sisseweo tagasihoidmiseks, tolli tõstmine. (Wahelhüüe pahemalt poolt: Aasta tagawara on juba sisse weetud.) Aasta tagawaraks ei jätku 187 miljoni eest sisseweetud suhkrust, on olemas ainult ühe, wõi $1\frac{1}{2}$ kuu tagawara. Peale seda peab silmas pidama, et suhkrutoll tõstmisega ei tarwitse weel siseturu hinnad tõusta, sest suhkur on wiimase $1\frac{1}{2}$ kuu jooksul umbes 30—35% langenud ja see langemise ten- dents kestab edasi. (M. Martna, sd.: Kuita eitõuse, siis peab ta lan- gema.) Meil oli suhkur 28 marka nael, nüüd aga müüakse 25 marka nael. Kui toll endiseks jääb, siis wõib langeda suhkur 18 margani nael, nagu see oli kord 1920 aastal. Kui walitsuse kawas peaks olema ka suhkrutoll muutmise, siis, iga-

tahes ei saaks selle wastu praegu mitte waielda. Kui aga seal on üldiselt ette näh- tud tollide tõstmine 30% wõrra, waata- mata, kas on need kaitsetollid, wõi fiskaal- tollid, siis wõib küll karta, et tollide tõst- mine wõib enesega kaasa tuua hindade kõikumise, mis mitte millegist muust ei ole tingitud, kui ainult tollidest. Meil on üksikud tööstusalad, mis meie turunõu- deid tarwilisel määral rahuldawad ja kus wäljast sissewedu karta ei ole. Siin wõi- dakse lugeda 30% tolli tõstmist lisakait- seks ja wastawalt sellele hindasid tõsta. Mina tahaks loota, et walitsus selle kõr- genduse maksmapanemisel mitte üksiku- tele tööstusharudele, kes ennast turunõu- miste kohaselt sisse on seadnud, mitte lisateenistuse wõimalusi ei looks hulkade kulul. (L. Johanson, sd.: Aga suh- kruhindade tõstmine toob seda paratamata.) Temä wõib praeguse normi juurde jääda ja selle juures ei ole suhkruhind kallim, kui ta oli. (L. Jo- hanson, sd.: Aga need ärid wõi- dawad, kes sisse toowad, näi- teks keskühisus.) Ei wõida, sest keskühisus ei spekuleeri mitte kaupadega.

Kolmas panga-poliitiline abinõu on tar- wilik, et waluuta-poliitilisi reforme tege- likult ellu wiia. Eesti pank oli tema asu- tamisel kawatsetud riigi rahasüsteemi ja raha liikumise korraldajaks ja emissiooni õigus oli mõeldud sootu teisel alusel, kui see olude sunnil on wälja kujunenud. Eesti pank pidi esialgse, tema põhikirja järele emiteerida wõima ainult kullaga kindlustatud pangasedelid, mitte aga pa- berraha, nagu tema praegused panga- tähed on. Kui nüüd mark wälistõuseeri- takse ja panga emissiooni poliitika rew- deerimisele wõetakse, siis ei saa pank, ega ka riigikassa sarnast paberraha rohkem juurde lasta, mis iga eelmise liikumas olewa marga wäärtust häwitab ja wähen- dab. Meie rühm wõiks toetada ettekan- tud kawatsusi sel tingimisel, et walitsus ei hakkaks panka tarwitama oma fiskaalse- tes ei ka omis poliitilistes huwides, waid et pank tõesti seataks sarnasse seis- korda, kus ta oma põhikirjas kindlaks- määratud alustel tõesti objektiivselt ja ilma mingisuguste kõrwalmõjudeta peaks meie rahaliikumise reguleerimiseks ja korraldamiseks kõikwõimsana tegurina töötama.

Abinõud, mis walitsus nõuab seis- korra parandamiseks, on oma tagajärgede poolt wäga suure ulatusega. Meie peame enesele selgeks tegema, et kogu

see riigi ja rahwa majanduse kokkutõmbamine ja kitsendamine viimasele tema jõukohaste ülesannete kättenäitamiseni, selle lopsakuse juures, mis tema on viimaste aastate jooksul omandanud, mitte ilma waludeta ei sünni. Mõnigi ettevõtte, mille peale nii palju lootusi on pandud, tuleb kokku suruda ehk nende sennist tegewust märksa kitsendada. Kui see on tarwilik üldsuse huwides, siis ei wõi ega saa selle wastu mitte waielda. Tööerakonna rühm, üldiselt nõus olles ja toetades neid kawasid, mida Wabariigi Walitsus tahab läbi wiia meie riigi ja rahwa majanduse terwendamiseks ja stabiliseerimiseks, loodab, et siin talitatakse kõigesuurema ettewaatusega ja kõigesuurema objektiivsusega, sest ainult need abinõud, mille tarwituselewõtmine on tingitud meie üld-rahwa ja riigimajanduslikkudest seisukohtadest, wõiwad meile abi tuua ja meie seisukohta kindlustada.

J. Tõnisson (rhw.): Austatud Riigikogu liikmed! Ei kõnele ma praegu mitte üksiku rühma esitajana, waid tahan isiklikult seisukohalt mõne sõna praeguse küsimuse arutamise puhul ütelda. Meil on juba üksikute rühmade esitajad siin rõhutanud, et Wabariigi Walitsuse nimel rahaministri poolt esitatud kawa oma ulatuse poolest wäga tähtis on ja tema teostamine wõib tagajärgi tuua, mis meie rahwamajandusele rasked on. See peaks Riigikogule põhjust andma, neid kawatusi kõige tõsisemalt kaaludes oma seisukohta nõnda awaldada, et ei saadaks pärast tulla ja öelda, nagu oleks Wabariigi Walitsus esitatud kawa teostades wahest uisapäisa talitanud ja kaugemale läinud, kui seda Riigikogu on lubanud, mis pärast wastutus siis ainuüksi walitsuse peale langeks. Kahtlemata peab walitsus wastutus selle kawa eest kandma, kuid walitsusel on õigus juba nüüd Riigikogu poolt kuulda, kas Riigikogu on walmis seda wastutust ka ise jagama, nii palju kui see on kawa mõtte ja tuumaga ühendatud. Siin peame enestele selgeks tegema, et meil ei ole mitte wõimalik siin wormilisel talitada, waid meie peame asjale sisuliselt näkku vaatama.

Kõneldakse, et meil tuleb nüüd operatsiooni teele asuda, kuna meil rahwamajandamise alal on wesiwõsusid sedawõrd lopsakalt kaswanud, et neid tuleb terawa noaga maha lõikama hakata. (K. Einbund, põl.: Ei wõi nii

lõigata.) On selge, et meie praeguse kitsikuse ajal peame seisukorra rewideerimise, peame teatawa enesekitsenduse ja tarbekorral ka wesiwõsude lõikamise peale mõtlema. Sellejuures ei tohi aga mitte unustada, et kõik niisugused lõiked, kärpimised, ning operatsioonid meie rahwamajanduse kallal tähendawad ikkagi suurt werekaotust. Ei lähe kõik need kärpimised ja kitsendused mitte muidu korda, kui suur hulk kulutatud energiat, loowat jõudu läheb kaotsi.

Meie oleme siis, kui meie oma riiki hakkasime ehitama, iseäranis, kui meie oma wabadussõda ja tema tagajärgi likwideerides pidime majandusliku elu ülesehitamise töö kallale asuma, tunnistama pidanud, et meie paljaste kätega seisime suure ülesande ees. Õigus küll, meie oleme pärinud kahe inimesepõlwe loodud warandused, kes meil olid kodumaa pinna suurelt osalt wõitnud ja teda kultuuriliselt warustanud — mitte ainult rahwa eluasemete parandamisega, waid ka tööabinõude loomisega, isegi majandusliku kultuuri loomisega parema töö tehnikaga abil. Nende waranduste näol olid meile 2 põlwe jätnud päranduse, mida sõda meilt suurelt osalt ei saanud wõtta, kuigi meie majanduslik inwentaar wõi raudwara suuresti oli kannatanud. Kuid suur osa sellest, mis meie rahwas oli asjaajamise kapitaalina alal katsunud hoida ja tallele panna selleks, et nüüd neid high-waewaga loodud töowõimalusi ära kasutada, meie rahwa asjaajamise kapitaal läks ilmasõja ja rewolutsiooni tagajärjel kaotsi. Kõik taludepidamise sisseseaded olid sõjaajal sedawõrd ära kulunud, — mitte ainult reed, rattad, waid isegi põllutööriistad olid äärmiselt ära tarwitatud, et tööd jätkata wõimatu. Pidi kõike seda uuendatama. Kuidas teie aga saite uuendada? Meil ei olnud muud sisetulekuallikat, kui ainuüksi linad. Linawäljaweo peale pandi siis ka rõhku. Linawäljaweo abil oleme meie suurel määral oma wabadussõda pidada saanud. Kui meil seda ei oleks olnud, siis ei oleks meie saanud maksta oma kodanikkudele, ei ka väljaspool hädatarwiliste abinõude eest, mida meil sõdimiseks tarwis läks. Kui riik meie põllumeestele wäga suured koormad peale pani ja kui esimese linamonopooli juures linad suurelt osalt õieti konfiskeeriti, — makseti ju ristilinade kaalu pealt kõigest 500 marka, mis selleaegse rahakursi järele wõrdlemisi wähe oli, siis on sellel ajal linamüügi abil ometi

ka põllumees võinud oma seisukorda natukene parandada. Iseäranis siis, kui linamonopool välja rendati ja reorganiseeriti ja linahindu tõsteti, on 1920 a. põllutööriistu ja põllutöomasinaid, isegi põllurammu rohkem sisse tulnud, kui järgmistel aastatel. See ütleb palju. See tähendab, et majanduslik ülesehitamise töö võttis siis täit hoogu. Siis oli selge, et meil tuleb kõik jõud koondada just selle peale, et oma iseseisvat rahwamajandust luua ja välja arendada. Tõsist iseseisvat rahwamajandust meil kunni Eesti iseseiswa riigi loomiseni õieti ei

oleme võinud õnne tänada, et meil tulid head wiljaaastad. Meie oleme maareformi alustusest ette teadnud, et see meile raskusi toob. Ja kui täna siin üks Riigikogu liigetest Balti-Saksa rühma esitajana on kibedusega seda meelde tuletanud, et tema on üks nendest, kes kaotanud, siis pean mina tunnistama, et meie ei ole salanud algusest peale, et maareformi käsilewõtmine ja läbiwiimine meile majanduslikult suuri raskusi peale paneb. See pidi aga siiski tulema, see oli paratamata, kuigi mina isiklikult oleksin, samuti ka minu poliitikasõbrad, oleksid näinud, et maare-

Nüüd oleme nii kaugel, et meie lootust paneme kitsendamise peale, kärpimise ja lõigete peale. Kuidas kujuneb aga seisukord nüüd ometi? Meie oleme iga aasta väga suuri summasid mahutanud oma rahwamajanduse väljaarendamise peale, iseäranis tööabinõude, masinate jne. sissewedamise peale. See on väga suur kapitaali-mahutus. Kui Eesti pank meile mulluses aruandes ette rehkendab, et 1923 aastal umbes 1 miljard on ära kulutatud ehituste, masinate, põllutööriistade jne. peale, siis ei wõi seda mitte liialduseks arwata. Kindlad arwud näitawad, et meil on weel riigi poolt määratud suuri laenusid ja operatsiooni fondisid. Eesti pank rehkendab wälja, et neid oli 500 miljonit. Seal on olnud 120 miljonit ehituslaenu peale, 135 miljonit läks omawalitsustele, 205 miljonit asunikudele põllumajandusliku laenu peale jne. Meil on aga peale selle weel mahutatud niihästi ehituste, kui ka kodumaal loodud tööriistade ja siseseadete peale väga suuri summasid, mida ei ole ära söönud, waid mis on määratud töötegemiseks. Meie wõime neid summasid õieti üle poolteise miljardi arwata, mis on mullu läinud produktiiv- wõi loomeabinõude peale. Kui meie kõik 1922 aasta arwud kokku wõtame, siis ei ole seda wististi mitte vähem, kui eelmistel aastatel. Ja siis ei olnud need summad ka mitte wäiksed. (K. Einbund, põl.: Pisut olid nad wäiksemad!) Jah, wäiksemad olid nad küll, kuid iseenesest ei ole nad mitte wäiksed. Ja kui meie kõik need summad kokku wõtame, siis saab wahest 4—5 miljardit, mida meie peame rehkendama selle peale, mis meil loome- ja produktiooniabinõudena rahwamajandusesse on mahutatud. See on hiigla kapitaal, mis muu hulgas õieti hiigla protsenta nõuab. Kui meie nüüd tahame oma rahwa majandust edasi wiia, siis peame meie loomulikult katsuma ära kasutada esimese organiseerimise ja asutamise aja kulutused. Meie peame selle peale mõtlema, et meie mitte kogu rahwamajandus-aparaati seisatama ei sunniks. Sest siis jääksid kõik need kulutused ja mahutused ilma tuluta seisma. Pealegi nõuaks nende alalhoidmine samuti suuri kulusid, nagu meie seda nüüd näeme nende suurte wabrikute juures, mis meil siin Wene ajast kaelas on. Kui isegi meil kõige loomukohasemad ja otstarbekohasemad siseseaded, töökojad jne. töös peatawad, ehk nad küll meie olude kohaselt sisse seatud olek-

sid, siis wõib see silmapilgul küll wast kergendust tuua selle poolest, et meil nii palju rahamärke tarwis ei oleks. Ei oleks tarwis nii palju maksuwahendid koduses läbikäimises. Meie saaksime sel wiisil ajutiselt oma marka kergemine hoida. Kui meie aga Eesti marka sel teel iga hinna eest hoida tahaksime, siis peame meie mõtlema, mis edasi sünniks. — Nagu teada, oli Wenemaal natukene üle 10 kuldrubla raha inimese peale liikumas, samal ajal, kui meie maal toleaegete andmete ja arwamiste järele vähemalt 15 kuldrubla inimese peale liikumas oli. Meie oleme 1901 aastast peale organiseerinud rutuliselt ja edukalt kooperatiivseid wõi ühistegelisi pankasid, mis linnades, alewites ja isegi kaugemates maanurkades on niisugusteks wahenditeks tõusnud, et nad väga hästi aitasid raha ringwoolu korraldada. Usaldus nende asutuste wastu oli nii suur, et endised jutud sellest, kuidas sukasärtes wõi taskurättides ehk katuseräästates raha alal hoitud, kadusid. Ja inimesed hakkasid kõiki oma sularaha tagawarasid hoiule wiima, mis siis liikusid rahwamajanduse nõudeid rahuldades. Ja wõimaldasid siis ka produktiivsele niihästi põllumajanduse, kui ka tööstuse ja ärielu piirides tegutseda. See on loomulik, et mida parem krediitorganisatsioon, mida rohkem usaldust on rahwal pankade ja rahaasutuste wastu, seda rohkem wõiwad rahamärgid rahwamajanduses täita neid ülesandeid, mis neil rahwamajanduses on. Meil on sellest saadik, kui meie hoikussaad ja krediitpangad ning teised laenu-hoiuühisused oma rahasummad Wenemaale ewakueerisid, ja kui valuuta langemise tagajärjel meie inimesed suurema osa oma hoisusummadest olid kaotanud, suur umbusaldus rahaasutuste wastu laiaili lagunenud.

Rewolutsioonist ja järgnewatest aastatest saadik on meie inimestel suuremalt jaolt igaihel oma wäike pangake kodus, taskus. Suur osa rahamärkidest seisab inimestel tarwitamata, õieti kasutamata, ei liigu mitte. Kui meie tahame nüüd umbkaudugi enesele ette kujutada seda tarwilikku alammäära, mis meil rahamärkide poolest peaks olema, et rahwamajanduse nõudeid rahuldada, siis peab eriti arwesse wõtma just seda asjaolu. Meie ei saa nüüd mitte öelda: Enne oli nii ehk nii palju meil ehk Lätimaal rahamärke; meil peab allapoole wiima rahamärkide liikuma hulga — mida rohkem meie selle allapoole wiime, seda kindlamini seisab

Eesti mark. See on teoreetiliselt nõnda, aga küsime ometi, mille peal püsib siis õieti Eesti mark, mille peal püsib ülepea paberraha? Sõjaajal, kus õieti riigid olid eraldatud üksteisest, kus Saksamaa näiteks oli isoleeritud riik, ja kus temal ilma-majandusega mingit ühendust ei olnud, kus siis ka rahal oli rahvuslik tähendus ja kodune tarvitamise võimalus, — seal tõusid uued teooriad tõesti lopsakalt üles. Raha, kui maksuwahend on aga rahvuswahelise iseloomuga. Siis on loomulik, et raha väliskujuks, väliseks aluseks peab olema niisugune aine, mis kõigi poolt wastuwõtmist leiab. Kuld on seesuguseks aineks, mis kõigi poolt wastuwõtmist leiab. Meie ei tohi aga sellepärast enesele ette kujutada, et kuld oleks kõige sündsam, nagu oleks kuld raha aluseks. Kullal ei ole tehniliselt ammugi seda väärtust, mis wahest on wasel. Kulda ei saa mitte nii hästi tarvitada, tema kui tarbeaine ei ole tähtis. See on meie rahateooriates selge, et selle peale ei panda mitte rõhku, waid kullal on iseäraline kandejõud sootu teisal olemas. Kullal on oma hingeeluline, oma psühholoogiline väärtus ja mõju kõigi rahwaste juures. Kuld leiab wastuwõtmist mitte sellepärast, et igaüks teda ei tea kuidas saab ära kasutada, waid et tema wastu teataw sümpaatia, teataw huwitus on. See huwitus on selle poolest ka tähtis, et ta mitte mõne üksiku rahwa wõi tõu juures ei leidu, waid tema on üldine. Selle juures on kullal iseäralik omadus, et ta haruldane on. (J. Piiskar, is.: L ä i g i b!) Et teda mitte nii kergesti ei saa paljundada ja et leidude rohkenemise teel tema liikumise hulk sedawõrd ei kaswa, et tema väärtus kaoks. Kui meie nüüd tahame oma raha kulla peale baseerida, siis on see tõesti kõige kindlam alus. Aga mitte ainult sel teel ei saa seda kindlust kätte, et meie kulda katsume kokku ajada, waid meie peame silmas pidama, et raha kindlamaks kandealuseks on rahwamajanduslik jõud, — rahwamajanduslik jõud, mis meile garanteerib seda, et teataw maksuwõimalus on olemas. Et riik omalt poolt rahwamajandusliku maksujõu kindlustamiseks kaasa wõib mõjuda, on selge. Tema peab oma elarwe-poliitikas selle eest hoidma, et tema oma nõuete ja tarwete rahuldamiseks trükipressi ei tarwita. Ainult sel teel, et riigi elarwe tasakaalus oleks, ei saa aga meie mitte weel raha kandejõudu luua. Raha kandejõu loomiseks, rahwamajanduslikku jõudu arenda-

des ja kaswatades, peame kõigepealt waatama, et rahwamajandus oma nõudeid saaks oma loomewõimuga rahuldada, ilma, et temal ülearu tarwis oleks wälisabi, — ilma et ta peaks wõtma wõlgu. Ja seal oleme meie just wiimaste aastate jooksul sõõnud ja aina wõlgu wõtnud. Meie oleme sisse- ja wäljaweo bilansi kokkukõlasse wiimata jätnud aastast aastasse. Meil on wäljawedu alati wähem kui sissewedu. Meie wäliskaubanduse bilansi passiwiteet on kaswanud ja kui meie sennine majanduspoliitika on ekslik olnud ja kui meil selle wastu süüdistusi tõstetakse, siis on kõige esimeses rinnas just selle peale rõhku panna, et meie ei ole mõelnud selle peale, kuidas kokkukõlasse wiia wahekorda sisse- ja wäljaweo wahel. Nagu öeldud, meil on aetud õnnepoliitikat selle poolest, et meil on majapidamist organiseeritud, arendatud ja täiendatud sisseweto teel wäljaspoolt. Wäga palju tööabinõusid, sisseseadeid ja materjaalisid on muretsetud. Kui meie nüüd tahaksime seda, et meil on lastud rahwamajanduslikku maksujõudu sisse- ja wäljaweo poolest oma tasakaalu kaotada, tagantjärele õiendada, siis on see praegu wäga raske. Meil on kohustused juba olemas, nüüd on kõige tarwilikum neid kohustusi katsuda täita. Kui meie oleme õieti nii palju nüüd wõlgu wõtnud sel teel, et meie oleme rohkem sisse wendanud kui wälja, siis peame meie, et lähematel aastatel mitte hätta sattuda ja hätta jääda, kõik tegema, et wahekord meie sisse- ja wäljaweo wahel paraneks, et meie saaksime oma wäliskaubandust aktiivseks muuta. Seda ei saa meie tõesti mitte midu, kui peame sissewedu äärmiselt kärpima. Ja kõik, mis rahaminister sellel alal on kawatsenud, on kõige suurema tähtsusega. Kuigi seal, nagu tööerakonna esitaja juba rõhutas, ka raskusi tuleb, sest seal tuleb ju krediite wähendada ja wahest ka keelutollisid appi wõtta, siis ei saa ometi mitte selle wastu waielda. Kui aga meie katsume ainult sissewedu alla suruda, selle juures aga meie rahwamajanduslik aparaat seisatama jääb, siis on see hädaohtlik lähema tulewiku jaoks. Siis ei jõua meie oma nõudeid mitte ise rahuldada; wäljaspoolt tuleb ikka sisse jälle wedada. Siis ei jõua meie ise niipalju produtseerida, et wäljaspoole seda tasuda, mis me sealt saame. Ja siis on kriis juba krooniline.

Praegu ei tohiks me liialdada. Praegune kriis on tõesti raske ja teraw. Ta on eriti sellepärast väga terawaks aetud, et wiimastel aastatel ei ole majanduse tasakaalu nõudeid silmas peetud. Aga kõik märgid lasewad oletada, et meil rahwamajandus orgaaniliselt mitte ei põe, waid meil tõuseb õieti produktsioon pea kõigil aladel. Meil tehakse tööd. Ja wististi tõuseb weel töötegemise hoog ning kõik need hingeolulised raskused, mis meil rewolutsiooni ja sõjaajast pärit, — need kaowad ikka rohkem. Ja mina usun, et kui need ajutised raskused kõrwaldatakse, meie rahwamajanduslik aparaat sedawõrd terve on, tema juba wõrdlemisi hästi korraldatud on, nõnda et tema wõiks töötada ilma suuremate raskusteta. Nüüd ütleb aga üks eelkõnelejatest, et meil tuleb isegi niisuguseid asutusi, mis hästi töötawad, kokku tõmmata ja kärpida. See tähendaks aga just sama loomewõime vähendamist! Sellepärast oleks tarwis, et akuutsete, terawate majanduslikkude raskuste kõrwaldamiseks mitte ei hakataks meie rahwamajanduslikku organismust ülearuste operatsioonide ja amputatsioonidega rikkuma, waid katsutakse niisugust wastandit muretseda, mis aitaks ajutist häda ilma ülearuste lõikusteta kõrwaldada. Meie ajutine häda on esimeses jones just sellepärast nii terawalt awalikuks tulnud, — et meil halb majanduslik aasta oli. Arwatakse, et 1.300 miljonit marka on meil põllumajandus vähem andnud kui harilikul aastal. (K. Einbund, põl.: 2 miljardit!) See on wist liialdatud. Mul ei ole kindlaid andmeid, aga läbikaudsete statistiliste andmete põhjal on see wälja arwatud, et meil umbes 1.300 miljonit vähem saadud on. Et sellest hädast üle saada, peame meie muidugi kõik jõu kokku wõtma, aga meil ei tarwitse sellepärast juba mitte niisuguseid abinõusid tarwitusele wõtta, mis meie majanduse tegutsemist edaspidi raskendaks ehk koguni halwaks. Niisugustel kordadel, kus on wiljakaldus mõnes riigis olnud, ehk mõned äärmised loodusesündmused suurt kahju sünnitanud, on õieti kõik riigid ja rahwad appi wõtnud laenuid, küll sisemised, küll wälislaenuid. Minu arust oleks esimeses järjekorras meil tarwis selle peale mõelda, kuidas saaksime meie sellest raskest seisukorrast just selle läbi üle, et meie appi wõtaksime ajutised abinõud wälislaenude kujul jne. Õigusega öeldakse, et praegu ei ole silmapilk mitte

soodne, meile ei taheta kergesti laenu anda. Wõib olla, on õigustatud see etteheide, et meil awalik arwamine meie ajakirjanduses, ja wõib olla ka Riigikogus on selleks kaasa aidanud, et wäline laenuusaldus meie wastu kadunud on. Meil on liiga ägedalt ja ärewalt kujutatud neid raskusi, mis olemas on. Tuletage meelde, kuidas enne jõulupühi isegi põllumeestekogude rühma poolt niisugused hüüdsõnad käima pandi, et meil juba nälg käes on. (Wahelhüüe põllumeeste hulgast: Kas see wale on?) Mis te nüüd sellest walest kõnelete. Ei ole teie, ega keegi nälga näinud. Ja kõik see „katastrofaalne“ seisukorra kujutamine, kõik need jutud, et nüüd kõik kokku warisemas, on vähemalt hästi liialdatud olnud. Et see wäljaspool usaldust Eesti rahwamajanduse jõu wastu mitte ei ole tõstnud, — on selge. Seda ei saa meie salata. Wõib olla, et meie ajakirjandus on näiteks liiga palju rõhku selle peale pannud, kuidas aga midagi tuua, mis uudishimu wahest ärewile kisuks ja rahuldaks, aga ei ole mitte mõeldud selle peale, et meil iseäranis rahwusliku krediidi asjus peab olema kindel rahwuslik taktitunne, kui kaugele seal wõib minna. Ülearu ennast alandada, ülearu enda seisukorda halwaks teha ei tohi! Meie peame silmas pidama, et meie rahwuswahelises läbikäimises teiste rahwastega peame ennast tõsiselt näitama, mis meie oleme. Ei tohi liialdada, ega kiidelda rohkem, kui wäärt oleme, sellest saadakse nii aru, et meie mitte tõsised inimesed ei ole. Teiselt poolt, ülearu oma seisukorda maha teha, ülearu ärewust sünnitada wäljaspool, kus meie seisukorda mitte ei tunta, see on ülekohtune. See wõib olla, et meie nii oleme oma rahwuslikku krediiti wäljaspool raskendanud. Siiski ei wõi mitte ütelda, et nüüd wõimatu oleks meie rahwuslikku krediiti wäljaspool kaitsta. Kui meil tõesti seisukord niisugune on, et meil ainult ajutiste raskustega tegemist on, kui meie rahwamajanduslik organism terve on, kui meie rahwuslik tööaparaat on organiseeritud parema ja wiljakama töö jaoks, siis peab meil ühisel jõul wõimalik olema näidata, et wastupidised seletused ja arwamised ekslikud on! Kuigi meie ei saa seda awaliku arwamise ees selgeks teha, aga iseäranis finansringkondades osatakse wäljamaal siiski meie seisukorda paremini hinnata, kui arwatakse. Ja mul on tunnistusi, et wäljaspool praeguselgi ajal meie majanduslikku seisu-

korda mitte nii pessimistlikult ei hinnata, nagu mõned arwawad. Hiljuti oli minul wõimalus kuulda, et suurema finansgrupi esitajad on walmis tooma kapitaali siia Eesti tööstusesse, nõnda et lähemate aastate jooksul umbes 30 miljonit kuldkrooni meie tööstusesse sisse tuleks. Esiteks, igatahes, wõib olla, juba lähemal ajal tuleks 7—8 miljonit kuldkrooni siia sisse. See oleks ölikiwitööstuse alal. Raha on selleks walmis. Ma kuulen sellest ka teisel teel. See isik, kellega ma olen wiimati kõnelenud, seletas kuu poolteise, wõi kahe eest, et meil tuleb tarwis teatawaid eeldusi luua, et suurkapitaal siia saaks tulla. Kardetakse nimelt, et meie wäljaweomaksu wõime ära kasutada edaspidi selleks, et meie suurtööstus, mis ölikiwi kasutamiseks organiseeritakse, wõib täbarasse seisukorda sattuda. Tahetakse kindlustust saada, et wäljaweomaksu vähemalt teatawa aja jooksul mitte rohkem ei tõsteta, kui ainult teatawa määrani, nõnda et wäliskapitaal oma töötamise wõimaluste poolest mitte ülearu kitsendatud ei oleks. Sel puhul olen ma soowi awaldanud, et wastawate ettepanekutega kindlal kujul esinetaks. Ja mulle on lubatud, et see warsti sünnib. Niipalju, kui ma kuulen, on üks finansgrupi esitajatest weel hiljuti seletanud, et neil sugugi mõtet ei ole seda kawatsust jätta, waid tahawad tõesti aktiivselt tööle asuda. See näitab ometi, et usaldus meie riigi majandusliku seisukorra wastu nii halb ei ole. Peale selle on weel palju teisi asju. Minewal suwel tegi Inglise suurettewõtja Wabariigi Walitsusele ettepaneku, et tema tuleb 1.500.000 naelsterlingiga siia ja ehitab Narwa kose elektrijõujaamaks. Sellejuures on protsent kõigest 7%. Kurtaashi nõudmine oli esialgu kõrge, aga esitaja ütles, et seal selle üle wõidakse läbi rääkida. Arwatakse, et siis, kui wahetasu antakse 20—15%, selle eest ka korraldada wõidakse selle töö tehniline juhatus, paremate tehniliste jõudude poolest. Sellejuures ei nõuta mitte iseäralikku kindlustust, waid ettewõtte on ise kindlustuseks ja amortiseeritakse selle ettewõtte wõlg ise. Teiselt poolt oli üks meie riigitegelastest erateel Wenemaal läbirääkimisi pidanud õige mõjukate Wenemaa tegelastega, kes olid mitmel pool, niihästi Peeterburis kui ka mujal, arwamist awaldanud, et 25.000 hobusejõudu heameelega ära üüritakse ja üür kolme aasta peale kullas ette ära maksetakse. Kuigi need

lootused wähesed on, siiski on selge, et seesugune pakkumine oleks pidanud juba minewal aastal tõsist tähelpanu leidma. Ma tean küll, et selle üle naeratatakse, aga kui Eesti riigile pakutakse niisugust laenu, ilma, et selleks oleks tarwis mingisugust kindlustust, siis on see ometi wäärt, et siin kõik ära kaalutakse, kas niisugust pakkumist ära kasutada ei saa! Omal ajal, sügisel, küsisin ma ühelt walitsuse esitajalt walitsuse seisukohta, kas ei taheta seda pakkumist mitte kaalumisele wõtta. Selle peale sain wastuseks — see antagu erakompaniile! Meie andwat sellele Narwa kose jõu peale kontsessiooni ja tema tegutsegu! Kapitaali pakkujat ja tööstusettewõtjat jälle ütleb: Meie ei taha mitte erakompaniiga siin tegemist teha. Selle juures wõib tekkida sada küsimust. Meie ei tea, kuidas maaomandusega lugu jääb, meie ei saa ehk ülepea siin tegutseda, — meil wõib tulla sekeldusi siit ja sealt. Meie ei tea üldse, kuidas waadatakse edaspidi walitsuse poolt wahekorra peale Wenemaaga. Kui aga riik ise huwitatud on, küll siis katsutakse Wenemaaga niisugust wahekorda luua, et sarnane ettewõtte ei saa olema lahkuajajaks, waid koondajaks riikide wahel. Sellepärast tuleme meie ja asume riigiga tööle! Need sõnad ei ole mitte tühised, waid nad on tõsised ettepanekud. Sellepärast on nad wäärt, et neid oleks kaalutud. Igatahes näitawad sarnased ettepanekud, et teistel on rohkem usku meie majanduslikku wõimesse, kui meil enestel.

Wõiks weel teisi tõendusid tuua selle kohta, kuidas liialdatud on, nagu ei oleks meil wõimalik wäliskrediiti saada. Kui meile mullu ühe wälisriigi poolt wälislaenu pakuti, siis sündis see muidugi selle tagajärjel, et seal oli tööstusel tarwis oma saadusi wäljamaale toimetada turgede otsimiseks. Nüüd on seal uusi turgesid leitud. Kuid mulle öeldi kindlast allikast, et 900.000 krooni asemel oleks meil wõimalus olnud 1.800.000 krooni saada. Kui seal ka wahest oleks tingimisi olnud, mille poolest oleks raske kokku leppida olnud, siis oleks ometi wist raskel ajal wõimalik olnud wõtta tõuloomi, mis meile odawama hinnaga kätte tulewad. Ja siin oleksime wõinud kuidagi realiseerida oma vähemwäärtuslikka loomi, et sellega meie majanduslik seisukord paraneks. Ühtlasi oleks sellest laenust jätkunud weel teiste asjade peale. Kuigi seda laenu mitte niisugusel määral

ei ole tehtud, siis näitab see pakkumine ometi, et meil on võimalus välislaenusid saada. Kui Latwia isegi Soomest saab laenu mitu miljonit selleks, et oma waluutat kindlustada, mille poolest on siis nüüd Eesti seisukord majanduslikult palju halwem, kui Latwia oma! Kui öeldakse, et Latwias on 10 aasta mets ette müüdüd ja meil ainult ühe aasta metsast jutt oli, siis on see ometi tunnistuseks, et meil on allikaid mõne asja poolest rohkem. Kui aga seal võimalik on waluuta stabiliseerimiseks laenu teha, mispärast peaks see meil võimatu olema! Kui Rootsi mitu miljoni dollarit laenas, ehk tal küll kullatagawarad õige suured, selleks, et Ameerika dollarite nõudmise juures oma waluutat hästi wõiks hoida, mispärast peab meil võimatu olema siin sedasama teha, neidsamu abinõusid tarwitada. (K. Einbund, põl.: A g a L e e d u?) Leedul ei ole õieti waluutalaenu, waid on ülesehitamise laen. Leedu tegi oma laenu Inglismaalt selleks, et raudteid ehitada, et rahwamajandust reorganiseerida, kuna tema waluuta wõrdlemisi kindel on. Leedu waluuta on kindlustatud osalt sel teel, nagu meil tahetakse tegutsema hakata ja tuleb tegutsema hakata. Seal on rahamärkide arw wõi littedid õieti nii wähe, et pankades diskonto 25 ja komisjoniga palju kõrgem protsent on, mis tuleb maksta raha eest. Kapitaali puudus on seal wähem, kuid rahamärkide puudus suurem. Kapitaali puuduse kõrwaldamise poolest on Leedumaa wõrdlemisi heas seisukorras. Kuigi Leedu oma poolt esitatud andmed weidi liialdatud on, kuid õigusega wõib ütelda, et umbes 15 miljoni dollari ümber tuleb neil iga aasta sisse nende leedulaste poolt, kes Ameerika Ühisriikides töötawad ja kes nii suured patrioodid on, et suure osa oma kokkuhoitud summadest kodumaale saadawad. Wõib ütelda, et Leedu kapitaali puudus leiab rahuldumist sel teel paremini, kui üheski teises Balti riigis see võimalik on. Igatahes tohiks loota, et meil silmas peetakse just seda, et endised majanduspoliitilised eksitused on loonud niisuguse seisukorra, nagu ta praegu on. Meil on 1920 a. lõpust peale aetud niisugust majanduspoliitikat, et meie rahwamajapidamine ühe korruga wäga laiali läinud. Teiselt poolt on selge, et mitte kõik kuld, mis tehtud, ei ole asjata olnud. Ei ole mitte kõik ära söödud wõi ära tarwitatud, waid on ka mahutuskulud olnud. See positiivne nähtus annab põhjust arwata,

et sel teel lähemas tulewikus organiseeritud rahwamajandus edukamalt tegutsema saab hakata. Meie ei tohi praegusel raskel silmapilgul arwamisele tulla, nagu oleks nüüd tõesti kõik kadunud. Ei tohi liialdada, nagu oleks seisukord halwem, kui ta tõepoolest on. Sellepärast arwan mina isiklikult, et meie enesetunnet ei tohi iiga alla suruda. Meie seisukorda õieti hinnates näeme, et praegune häda-seisukord on ikkagi möödaminew. Isiklikult olen täiesti selle poolt, et Wabariigi Walitsuse poolt rahaministri kaudu esitatud poliitika heakskiitmist leiab. Kuid mina loodan, et terve Riigikogu selle kawa selles tundes heaks kiidab, et siin Riigikogu peale suur wastutus langeb. Teisiti ei saa talitada, meie peame selle wastutuse oma peale wõtma. Ühtlasi loodan, et nõusolek antakse selles tundes ja ka Wabariigi Walitsus wõtab selle usaldusawalduse vastu selles tundes, et meil on tarwis ajutiste raskuste kõrwaldamiseks otsida neid abinõusid, mis ajutised raskused kõrwaldawad, ilma et nad meie rahwa majanduselu organiseerimist riiks wõi haawaks.

Olen sõna wõtnud selleks, et tähelepanu juhtida asjaolude peale, mis meid peaksid julgustama meie praeguses raskes seisukorras, ja näidata, et meie oma rahwamajandusliku kitsikuse lahendamisele ja riigimajanduse raskuste kõrwaldamisele asume ses tundes, et peame wõtma tarwitusele isegi terawad abinõud, kui nad hädatarwilikud. Igatahes peame aga katsuma leida ajutiste raskuste kõrwaldamiseks neid abinõusid, mis meie rahwamajanduse edenemist ei takistaks. Kui walitsuse poolt esitatud kawa vastu wõetakse selles tundes, siis on kerge leida õigeid wahekordi üksikute abinõude wahel. Ja selgusele jõuda, kuipalju rõhku panna ühe wõi teise asja peale ning misugust abinõu esimeses järjekorras ja kõige rohkem tarwitada. Arwan, et niisugusel kujul on võimalik raskustest üle saada, ilma et oleks tarwis hakata erakondlikult seisukohalt tegutsema ja ilma, et opositsioonil pruugiks ütelda: Tehke aga tehke! Kui teie halwasti teete, küll meie siis teile soolame!

Kui kellegil midagi ütlemist on, siis tulgu wälja, lasku oma walgus paista ja näidaku, kuidas parem on! Ei wõi öelda, et see ühe wõi teise teha oleks, waid see on meil ühine asi. Siin on praegu rahwuslik küsimus kaalu peal ja siin peab

igauks kaasa aitama selleks, et meie riiki raskustest üle wiia.

Juhataja K. Wirma: Kuulutan weerandtunnilise waheaaja.

Waheaeg algab kell 1.05 min.

Peale waheaega jätkub koosolek kell 1.25 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma**.

Sekretääri kohal abisekretäär **O. Köster**.

Juhataja K. Wirma: Riigikogu koosolek kestub edasi.

K. Kornel (rhw.): Demokraatliku liidu nimel panen ette järgmise ülemineku-wormeli:

„Ära kuulates Wabariigi Walitsuse seletust meie majandusliku seisukorra kohta ja arwesse wõttes meie riigi ja rahwamajanduse rasket seisukorda, tunnistab Riigikogu Wabariigi Walitsuse kawatsused üldiselt wastuwõetawateks, soowitades neid kawatsusi nii teostada, et selle juures meie majanduslikus elus suuremaid wapustusi ei tuleks, ja läheb päewakorras edasi.“

Juhataja K. Wirma: Ette on pandud kaks ülemineku-wormeli. Üks rkl. Jürna poolt ja teine ettepanek rkl. Kornel'i poolt. Rkl. Jürna poolt ette pandud ülemineku-wormel käib järgmiselt:

„Ära kuulates walitsuse esitaja seletust Eesti rahaasjanduse ja kogu majanduse kohta ja arwesse wõttes, et Eesti majanduse suudad üles ehitada ainult täielik tööliste ja talurahwa walitsus, kes kohe läbirääkimisi algaks Eesti ühendamise kohta nõukogude sotsialistlikkude wabariikide liiduga, awaldab Riigikogu walitsusele umbusaldust ja läheb päewakorras edasi.“

Teine ettepanek on esitatud rkl. Kornel'i poolt ja käib järgmiselt:

„Ära kuulates Wabariigi Walitsuse seletust meie majandusliku seisukorra kohta ja arwesse wõttes meie riigi ja rahwamajanduse rasket seisukorda, tunnistab Riigikogu Wabariigi Walitsuse kawatsused üldiselt wastuwõetawateks, soowitades neid kawatsusi nii teostada, et selle juures meie majanduslikus elus suuremaid wapustusi ei tuleks, ja läheb päewakorras edasi.“

Ma kawatsen esitatud ülemineku-wormelid selles järjekorras hääletamisele

panna, nagu nad sisse on tulnud. Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Einbund'il.

K. Einbund (põl.): Austatud Riigikogu liikmed! Rahaministri poolt esitatud kawa sisaldab enese esimeses osas punkte, mis iseenesest mõistetawad on, nagu kulude kokkuhoidmise ja riigi eelarwe tasakaalu wiimise nõuded, sisaldab asju, mis kogu aeg teostatud ja mida ka edasi teostama peab. Teiseks käsitab härra rahaministri kawa meie majandusliku elu korraldamise ja Eesti marga stabiliseerimise nõudeid ja abinõusid. Kawa näeb ette puhtnegatiivsed abinõud, täiesti puutumata jättes rahwamajanduse ülesehitamise positiivsed küljed. Sellepärast ei saa ka Riigikogu põllumeeste rühm selle kawa poolt hääletada, waid jääb äraootawale seisukohale — erapooletuks. Selle kawa järele peab Riigikogule esitatama terve rida seadusi, mille igauhe juures eraldi meie oma kindlad seisukohad awaldame. Teiseks peab selle kawa järele Riigikogu kontrolli ometi mõeldaw olema, missuguse kontrolli teostamisel tuleb silmas pidada meie rahwamajanduse positiivseid nõudeid, eriti aga meie põllumajanduse nõudeid. Nüüd aga juba ette ütelda selle kawa juures, kas walitsuse sammud on wastuwõetawad wõi ei ole, pealegi kui see nii üldistes joontes kokku seatud, meie ei saa. Selle järele anname oma otsuse iga üksiku seaduse, kui ka iga üksiku walitsuse sammu kohta, mis tema selle kawa teostamiseks teeb, eraldi.

Juhataja K. Wirma: Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Piiskar'il.

J. Piiskar (is.): Tänaste läbirääkimiste kestes Wabariigi Walitsuse poolt esitatud teeside üle, tekkis terve rida küsimusi, mis selgitusi oleks nõudnud, eriti sellele kawale positiivset iseloomu oleks pidanud andma. Neid seletusi aga Wabariigi Walitsus, eriti aga härra rahaminister tarwilikuks anda ei pidanud, kellelt neid iseäranis oodata oleks wõinud, ja selle tagajärjel jääb vähemalt nendest teesidest, mis äärmiselt kokkukurutult ja üldistes lausetes kokku seatud, mulje, et neisse wõib igasugust sisu panna, kuid midagi konkreetset selle all praegu mõista ei saa. Mida siin deklaratsioonis näiteks kas wõi kokkuhoidmise ja riigi eelarwe tasakaaluwiimise

kohta on öeldud, on igalt walitsuselt iga deklaratsiooni puhul kuulnud, kuid selle tagajärjel ei ole need küsimused sugugi liikuma hakanud ja sellepärast on ka äärmiselt raske nende teeside järele seda uut majanduspoliitikat hinnata ja tema üle seisukohta wõtta, seda enam, et terve rida küsimusi hoopis puudutamata on jäetud, terve rida küsimusi, mis puutub meie tööstuse ja kaubanduse arendamise poliitikasse. Siis edasi. Meie teame küll, et eeltööd tehakse laenude kokkutõmbamise alal, aga sellest ei kõnelda teesides mitte poolt sõnagi. Pole näha, kas Warbriigi Walitsus on selle kui otstarbetu abinõu kõrwale jätnud, wõi mõtleb ta seda edasi arendada. Samuti on lugu Eesti panga laenuprotsendi tõstmisega. Eesti panga laenuprotsenti tõsteti, aga seda tegid ka erapangad ja nii jäi suhteline wahekord ikkagi endiseks. Missuguses ulatuses ja kuidas siin tahetakse talitada ning kuidas siit tekkiwate tagajärgede wastu wõidelda ning neid likwideerida, kuidas ka laenude kokkutõmbamisega lugu on, sellest ei lausunud sõnagi. Samuti ei räägitud sellest, missuguses sihis meie laenupoliitika siit peale arenema peaks, kõneldi ainult sellest, et laenusid kindlustama peab. Samuti ei kõneldud meie põllumajandusest ega maksupoliitikast. Ainult nende esitatud fraaside põhjal ei saa meie rühm rahaministri seletust mitte tunnistada meile wastuwõtawaks ja ei saa meie teda toetada.

Juhataja K. Wirma: Hääletamisele tuleb rkl. Jürna ülemineku-wormel. (Hääletatakse.) Nähtawana enamusega on ülemineku-wormel tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb rkl. Kornel'i poolt esitatud ülemineku-wormel. (Hääletatakse.) Nähtawana enamusega on see ülemineku-wormel wastu wõetud. Seega on see päewakorra-punkt läbi.

Korra kohta on sõna rkl. Holberg'il.

2. Riigi- ja omawalitsuste teenijate pensioniseadus — II lugemisel.

J. Holberg (põl.): Hommikul wõeti päewakorda pensioniseadus. Eile wõttis walitsuse esitaja tagasi esimese para-

grahwi ja andis selle rahaasjanduse komisjoni. Järjekult loeti juba teine paragrahw sellest seadusest ette. Minu arusaamise järele ja meie rühma arusaamise järele ei wõi mitte selle seaduse arutamine sarnasel wiisil ja nimelt, ilma et kindel oleks, missuguse sisuga saab § 1., kauem edasi kesta. Näiteks määrab esimene paragrahw ära nende isikute kategooriad, kes selle seaduse alla käiwad ja teises paragrahwis wastawalt kohe määratakse ära need asutused, kes peawad pensionikapitaali jaoks raha maksma tööhoolekandeministeeriumi. Teise paragrahwi arutamise juures kerkib nüüd kohe küsimus ülesse, missuguste asutuste käest seda raha wõtta. Näiteks, kui meie wõtame äriliste ja riigi tööstusettewõtete tööliste selle seaduse alla, siis tuleks § 2-ses ka wastawad korrektiivid sisse wõtta. Praegu on meil täiesti teadmata, keda esimesesse paragrahwi üles wõetakse, nii et teine paragrahw tuleb arutamise alt wälja jätta. Kolmanda paragrahwi kohta, kus palgast räägitakse, peaks sotsiaaldemokraatidel midagi selle paragrahwi sisu kohta ütelda olema. Nii et wõime meie terve rea paragrahwisid weel edasi näidata, mis praegu arutamise alla ei saa wõtta. Aga niiviisi seadust arutada, et üksikud paragrahwid, mis ainult tehnilise tähtsusega on, kus palwekirjade andmisest ja komisjonide äärmääramisest räägitakse, arutame ja seaduse tähtsamad paragrahwid wälja jätame, ei ole wististi küll otstarbekohane. Mina arwan, et kui eraelus keegi kirjutab töö wõi seaduse, ei tee tema mitte nii, et ta alguses kergemad paragrahwid kokku seab ja alles siis põhimõtteliste küsimuste juurde asub. Sellepärast teeksin mina ettepaneku täna mitte selle seaduse arutamisele asuda.

Juhataja K. Wirma: Ettepanek on tehtud käesolewat seaduseelnõu päewakorrast ära wõtta. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 24 häält, wastu 19, sellega on otsustatud see päewakorra-punkt ära jätta. Sellega oleks päewakord läbi. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 1.40 min.

Algkirjale alla kirjutanud: Riigikogu abiesimees **K. Wirma.**

Abisekretäär **Osk. Köster.**

